

ЛЮБЕН ДИЛОВ
ГОЛЯМАТА СТЪПКА

chitanka.info

*Тази стъпка няма да преобрази
нищо, нито ще ме спаси,
и от нищо няма да ме избави;
само ме гнети... Едно чудо
би ме задоволило, обаче
тази стъпка е първата крачка
към несигурността. Щеше
да е по-добре, ако не бях я видял.*

Из
„Стъпката“
от Карел
Чапек

1.

Носачите покриха багажа с непромокаемите платнища, затегнаха краищата им и се прибраха в своята палатка, щом мракът се засвлича на безшумни, кални лавини по околните сипеи. Небето още светлееше, но в кристалната му прозрачност звездите една след друга заемаха своите места в диадемата над снежните глави на върховете. Единственият осемхилядник едва забележимо се извисяваше над по-ниските събрата.

Не бяха професионални носачи, обслужващи предпочтаните алпинистки маршрути, а обикновени селяни. Седмина по-храбри и по-сребролюбиви селяни, които се съгласиха да пренесат багажа им на ден път от тяхното село. Иначе поселището отказа да им даде дори товарни животни. С много увещания и пари едва успяха да вземат една козичка. Грешката на експедицията бе, че им казаха предварително за какво са потеглили.

Единствен професор Нааян Рао умееше с много мъка да разговаря с неколцина от тях на смесица от разни индуски наречия. Дребни, скучести, те самите бяха някаква смесица от тибетци и индуси. А и заради суеверния си страх избягваха по-обстойните разпити, криеха своите гълбинночерни като оникси очи зад тесните цепки на дебелите си клепачи.

— Като парченца от философски камък са! — определи ги със своята източна любвеобилност индуистът, който не умееше да им се сърди дори заради тяхното затворено в себе си недружелюбие.

Неговите очи, макар и нескривани под толкова месесто дебели, но не по-малко мургави клепачи, имаха същата мазна лъскавина.

Водачът на експедицията Ерланд Карлсон издудна в могъщата си разноцветно рижава брада:

— Нямам аз доверие на такива камъчета! Ще ги оставя ден-два при нас и ще ги изгоня. Да дойдат после да ни вземат!

— Седем Иван Сусаниновци са прекалено — вметна доктор Златин, който използваше всяка сгода да потвърждава думите на своя

преподавател, и им разказа сюжета на класическата руска опера. Неук селянин се наема като водач, за да заблуди вражеската войска, да спаси родината си.

Златин също се казваше Иван.

— Умовете у примитивните племена са много по-еднакво мислещи, отколкото в цивилизираните общества. — Не пропусна пък да произнесе в лекционен стил Ерланд Карлсон. — Не само тия, всичките в селото сигурно мислят по един и същи начин.

Недоверието му бе оправдано. В селото не успяха да научат нищо съществено или непознато им за „планинските духове“ — юти, олмасти, четри или както там още наричаха снежните човеци из безкрайните азиатски масиви. Половин месец път биха с джипове и коне, докато се доберат до това най-високо в планината село на щата Джамму. А обитателите му едва отлепяха моравите си устни, за да им съобщят неща, които не се разполагаха в що-годе приемлива картина. Страхът, тъмен и враждебен, сякаш се изльчваше и през настръхналите им овчи кожуси, омесваше предания, митове и селски клюки на смрадлива за всеки учен катранена топка. Планинските духове наистина се навъртали по платото им, но кога е било — вчера или по времето на прадедите им, така и не успяха да уточнят.

Старейшината на селото най-напред сам запита индуса:

— Защо го търсите? Опасен е.

— Да го видим — отвърна му професор Рао. — Да се запознаем с него.

Тошио Мурата щракна старейшината с полароида, извади още влажната снимка и му я подаде вместо подкуп.

Старецът я заобръща с разтреперани ръце и втвърдени клепачи, после я скъса.

— Не бива! Човекът трябва да носи другия човек в душата си, не в торбата.

Не знаеше, че пъргавият японец бе успял вече да изпълни няколко касети из живота на селото с видеокамерата си.

— Значи го смяташ за човек? — подхвана индусът.

— Как ще е човек? Нали ви казах, дух е!

— Но ви е отмъквал кози и овце!

— Той също трябва да се храни.

Разказите бяха единодушни в предупрежденията си: срещнеш ли погледа на планинския дух, дори неволно да го срещнеш, после умираш. Може би затова непрекъснато криеха очите си.

Жените бяха по-милостиви към снежния човек. Една от бабите разказа, че някога — кой знае кога! — някой си замръзнал в планината. Духът го пренесъл до селото, оставил го пред най-крайната колиба и така го спасили. Друга старица с подозрително оживление им описваше как паднала в недълбока пропаст, но изкълчила крака си, та не могла да изпълзи. Планинският дух я изнесъл оттам много внимателно, защото била трудна. Грамаден бил, силен и хубав и през цялото време нежно я милвал с косматата си ръка, за да я успокои. По лицето на старицата обаче и по думите й бе рисковано да се гадае кога за последен път е била бременна.

— Женската параноя е еднаква навсякъде — рече доктор Златин, лекар на експедицията. — И в нашия фолклор момите обичат змей да ги люби.

Експедицията беше американска, но в нея, макар и малобройна, нямаше нито един истински американец. Водеше я Ерланд Карлсон. В стокхолмския телефонен указател има хиляди Карлсоновци, в Упсала, където бе станал професор, също са стотици, но, разбира се, не това бе го накарало да се установи в Щатите, където, ако не единствен Карлсон, бе най-прочутият антрополог и заради телевизионните си беседи. Викаха му „Голямата стъпка“, защото той често се завираще в гъстите гори на континента, по дирите на преданията за Голямата стъпка, както местното население бе кръстило някакви митични човекоподобни същества. И заради номера на обувките му, естествено, който бе нормален за грамадния швед, но силно впечатляващ обикновения американец. Сред студентите и колегите обаче бе известен повече като „Карлсон, който живее на покрива“, по заглавието на известния детски роман на сънародничката му Астрид Линдгрен, защото прекарваше всичките си отпуски на Покрива на света — Хималаите, Памир и Тибет, където търсеше прословутите снежни човеци. Настояваше да докаже хипотезата си, че Явайският неандерталец, след промените в климата и нахлуването на кроманьонеца, се е изтеглил през Индия към студените планини, а през океана — и в непроходимите гори на Америка, благодарение на което бил оцелял.

На въпроса защо той самият се е изтеглил обратно — от студената Швеция към горещите Южни щати, Ерланд Карлсон, загубил някъде из планините чувството си за хумор, отвръщащо троснато, сякаш да прикрие истината:

— Идеите все още ги дава Европа, но парите за осъществяването им за съжаление се намират в Америка.

В по-добро настроение обясняващо, че бил потомък на викингите. Баба му била норвежка, а викингите не обичали да киснат по фиордите и оттам да зяпат света. Разбойници са били и пътешественици и също все към Америка ги теглило. „Сигурно сте чували, че те са я открили далеч преди Колумб!“

Дребничък като масовия представител на расата си, омешал в духа си древното самурайство с американската предприемчивост, японецът Тошио Мурата им беше особено полезен, защото бе изкачвал своите камери на десетина от най-високите върхове в Хималаите и се нареждаше сред най-добрите катерачи на света.

Парите бяха примамили към Съединените щати и българина Иван Златин. Завършил медицина в хаотичната икономическа и политическа безпътица на родината си, той не съзря друго бъдеще за себе си, освен да бяга. Чуждите лекари трябваше да държат множество трудни изпити в Щатите, ето защо той дообогати езика си от английската гимназия, цяла година зубри палеоантропологията и спечели конкурса на една от многобройните фондации. Така попадна като специалист право в мечешките лапи на неистовия Карлсон. Той обаче си хареса младия българин не за бъдещ последовател, а като обучен медик за експедицията си, застави го да понаучи високопланинската медицина, уреди му американско поданство и го помъркна със себе си из азиатските платя.

Повече мечтателен, отколкото делови, малко повърхностен и лесно въодушевяващ се, Златин мечтаеше да напише поне две книги — със самочувствието, че ще бъдат по-добри от книгите на Карлсон: за тибетската медицина, (за нея твърде мъчно изравяше старинни рецепти от вече захитрялото от честите научни експедиции население на тибетските и памирски села) и втора — за търсенията на снежния човек, в когото вътрешно не вярваше особено. В огромните джобове на своя анорак винаги носеше и два миниатюрни диктофона — стоманеносив и черен, да ги отличава. В единия диктуваше дневника

на експедицията, а в другия скришом записваше собствените си наблюдения и размисли. А в тези бъдещи книги виждаше не само източник на пари, но и завръщането си поне като име в България.

Вторият професор в експедицията, докторът по палеоантропология Нараян Рао нямаше нужда от пари, вероятно заради това и Америка не бе го подмамила. Трети син на богат индуисткия университет му плащаше достатъчно, за да доизгради самочувствието си на най-известния индуски учен в тази област. Само че никога и с нищо не го показваше. Ненатрапчиво умен и образован, винаги приветлив, към експедицията той бе се присъединил, за да бъде известно време заедно с прочутия си колега. Иначе в науката бе познат като опонент на Карлсон, с когото така и не успя да завърже сериозен директен спор поради мекотата на своя характер и възгрубата нетърпимост на шведа към чуждите мнения. Нараян Рао не търсеше „оценелия неандерталец“, а никакво, може би химерично, не маймунско праединство на човешкия род, от което после и за нещастие са се пръкнали хилядите различия на Земята.

За него Златин бе продиктувал в диктофончето си: „Веднъж, на шега, ми изброя цяла върволица от своите родово-законни имена, която завършваше с фамилното — доста познато от рекламите на многобройните заводи на фамилията. А от тази върволица бе извадил за себе си само две — най-обикновените, най-скромните. Готов е всичко да сподели с теб, като един чудесен другар за всяка трудност, и на всичко да ти отговори. И все пак у него се усещат никакви други пространства в мисленето, до които не допуска събеседника си, и бързо ги забулва в някоя будистка двусмислица, щом ги наближиш с питанията си.“

В тази вечер обаче, докато Мурата ревниво проверяваше дали специалният му багаж е добре покрит, а двамата професори инсталираха хитроумни капани около вързаната на по-дълго въже козичка, Златин продиктува в черния диктофон:

— Базов лагер на трийсет километра от селото... — Координатите, температурата, показанията на барометъра бе му дал Карлсон. — Платото представлява неголям казан, пет-шестстотин метра в диаметър, с ручейче, чиито води идват от близките ледници. Височина около три хиляди и петстотин метра. В югозападния му край

са последните ниски хвойнови горички, самата котловина е покрита с чакъл и жилава степна трева. Нагоре от нея всичко е вече камък и лед. По програма ще останем пет денонощия, после ще правим набези из околните склонове. Оттук, според носачите, слизали към селото им планинските духове.

А в другия диктофон, скрил го в шепата си пред устата, изрече:

— Надеждите са, както винаги, нищожни, но Карлсон е несломим. Нааян Рао като че ли вътрешно се забавлява с него и му се любува, както се любуваме на симпатично палаво дете. На Тошио пък му е все едно. И така си снима непрекъснато каквото си ще. Изглежда, си знае добре работата, щом Карлсон му се е доверил. Двама от носачите ни позволиха да ги прегледаме по-обстойно. Дребнички — пък дробовете им са като мехове. Кръвта им съдържа два пъти повече хемоглобин, отколкото нашата. Това е, което им позволява да живеят постоянно тук, а ние вече усещаме разредения въздух. Засега — понякога само леко замайване, което бързо отминава с адаптацията. Докато Рао направо си ме беспокои. Възрастта и нетренираността му пречат да се адаптира. До онзи ден криеше и началните си пристъпи на исхемия. Макар тук, в южния му дял, влиянието на мусоните още да се усеща, вечер Каракорум изглежда по-страховит и загадъчен. Ледниците и каменните сипеи заприличват на пътеки за огромни чудовища, които след миг ще се спуснат по тях към нашия лагер...

Отгатнал, че диктува, Карлсон му подвикна отдалеч:

— Аурум, звездите изгряват. Позанимай се и ти със секстанта! Може да съм събркал с данните.

Откакто научи, че Златин идвало от злато, Голямата стъпка се обръщаше към него с химическото наименование на метала.

Лекарят, който се боеше от бързомислието си и му струваше известно усилие да бъде добросъвестен, си наложи да не се ядоса на това, както го усети, дребнаво-ревниво нареждане. Шведът никога не грешеше при изчисляване на координатите, а бе и крайно време да престане да го учи поне на тия неща! Пъхна послушно диктофона в джоба си и влезе в палатката за секстанта.

2.

Палатките бяха две. Просторни, със стръмен покрив да не задържат снеговете, с двойни стени — последна мода палатки за високопланински лагери. Носачите домъкнаха и тях на гръб, защото старейшината на поселището също предпочете да пожертва на планинския дух хора, вместо скъпоценните си товарни животни. Въпреки вече удобната вътрешна подредба на палатките и умората от целодневния преход, четиридесета пак останаха до късно отвън — на приказки, на чай, с който обикновено ги гощаваше Нааян Рао, и на топло саке, което трябваше да им осигури нощното отпускане на нервите. Вършеше работа, макар да не вярваха, че такова ще да е истинското саке. Тошио го вареше пред очите им от медицински спирт с незнаен произход и обикновена ледникова вода с щипка захар.

Индусът отказваше да го опита въпреки уверенията си, че не заради религиозни забрани не пиел алкохол. Родова традиция! Той сърбаше с кротка, навярно пак хилядолетна традициозност своята вкусна смесица от различни чайове и чакаше сакето да подейства на другарите му, за да потръгне и разговорът. През месеца, в който бяха непрекъснато заедно, си разказаха почти всичко и само алкохолът бе в състояние да изведи още нещо интересно от паметта им.

Умората от прехода още ги държеше затворени и леко раздразнителни. Към нея се добавяше и потисканото осъзнаване, че отпуската им бързо изтича, че на това последно и най-високо плато навярно ще се изпари и последната им за тая година надежда — както с белезников дъх и възостър мириз се изпаряваше пред лицата им японската ракия. Която всъщност не беше никаква японска ракия, защото спиртът й можеше да е от всякакъв друг произход, само не и оризов. Човекът обича илюзиите си, докато не се е разколебал в тях. Отлитат ли, намразва ги, сякаш никога не са му доставяли и радост — бе продиктувал за бъдещата си книга доктор Златин.

Когато го смъмриха да престане да ги баламосва с това саке — те пак ще си го пият, но поне да не ги лъже, Тошио Мурата им цитира

свой ирландски колега кинодокументалист, който обичал да казва: „Действителността е илюзия, породена от липсата на алкохол.“

Намираха се тогава в такова душевно състояние, че шеговитата пиянска поговорка ги улучи болезнено. Нима наистина се бълскаха подир никаква непотребна илюзия след целогодишните мъки по организацията на експедицията, след разправията с бюрократите в Джамму, след изтощителните преходи? Нямаше ли да е по-истинско, ако си пиеха истинско саке в удобни кресла пред телевизора?...

Подир сравнително топлия ден студът бързо нарастваше и единствено сакето му се противеше в отпуснатите им тела. Луната се измъкна от озъбената прегръдка на Каракорумските хребти, избели каменните сипеи и ледници, а чакълът по краищата на малката котловина заблещука слюдено, та тя сякаш стана не само захлупена отгоре, но и поръбена със звезди. Всички неволно се услушаха в изведнъж променената от луната космическа гълбинност на каракорумската тишина и чакаха някой да заговори пръв, за да не признаят на себе си, че всъщност очакват друго.

Загледан в небето, Златин внезапно се опита да разкаже на спътниците си какво означава за народа му „Настане вечер, месец изгрее...“, но неговият английски, оформлен едностранично от научните жаргони, въпреки усърдното ровене за подходящи синоними, не успя да им предаде нищо, а когато Златин стигна до „гора зашуми“, носталгията по уята на горското шумолене и полските щурци го задави до сълзи, заедно с непредпазливо голямата гълътка саке. Зловещата мистика на призрачно осветените голи скални вериги го разтърси с болката на сетивния глад.

— Цялото човечество се задушава в самотата си! Затова и все летящи чинии му се привиждат. Ние пък, също полудели, сме хукнали да гоним снежните човеци.

Слушателите му се стреснаха, но като че ли не се изненадаха — подобни мисли навсярно неведнъж бяха спохождали и тях. Нямаше и да му възразят, за да не попаднат в клопката на отчаянието му, ако у индуза не бе проговорило традиционното хиндуистко съпричастие.

— Плаши ли те самотата, докторе? Всеки махатма би ти казал: Не от самотата се плашиш, а защото в нея гърми гласът на космическите сили. Него не искаш да чуеш, от него се боиш! Но той си е в теб, не можеш да му избягаш, затова не му се плаши! — И добави,

както обикновено в рефрен, завършена на някаква будистка притча: — Изпий един чай, докторе!

Но не му поднесе канчето. Знаеше, че всички го отказват след тази притчова покана.

Ерланд Карлсон протегна на земята дългите си крака, понамести ги, могъщите му гърди въздъхнаха в добродушна умора.

— Добре е все пак, че си имаме и махатма в експедицията!

— Махатма не значи само учител, а по-точно „велика душа, голяма душа“ — дозавърши насмешката му Нааян Рао и ситните му зъбки лъснаха неоново на фона на тъмното лице. — Можех да стана. По-лесно е да си учител, отколкото ученик, па и душата ми сигурно не е достатъчно голяма. Но ако вярвах в преражданията, сигурно щях да предположа, че някога и аз съм бил снежен човек, който заради кой знае каква карма се е преродил в дребно човече от полутропическите равнини. Може просто да му е омръзнало да бъде голям и да се скита из снеговете на Каракорум. Но сега пак го влече към родовото начало. — Той задумка с черната топчица на юмрукчето по гърдите си, в които влизаше все по-малко кислород. — Пък не си знае силициите!

— Не ти ли е добре, учителю? — побърза да демонстрира професионална загриженост младият лекар. Той пръв бе възприел сегашния превод на „махатма“ като обръщение. Така хем си спестяваше едно от двете еднакви обръщения към професорите, хем се радваше на раздразнението на Карлсон, което сигурно си беше чиста ревност. — Пийни все пак малко sake, помага!

— А ти що отказваш мяя чай? Също помага — отново светнаха жълтеникаво-синкаво ситните зъби на индуса в неговата и на тъмно винаги деликатна усмивка. — Такова някакво утешение трябва и ти да си измислиш, докторе, иначе отчаянието ще ти пречи.

— Той не те подиграва — намеси се водачът на експедицията, свикнал да потушава в зачатък конфликтите, макар с индуса да бе невъзможен всякакъв конфликт. — Нааян, в теб ми е надеждата да ни отведеш при родовото си начало.

— Не разчитайте много-много на мен! — почти весело изпръхтяха тънките, непрекъснато застъпващи от топлината на чая устни на Рао.

— Ние в друго се прераждаме — предварително се засмя Златин, — попитали един български селянин, шопи им викаме, в какво иска да

се прероди. А той отвърнал: В змия, защото хем ще си вървя, хем ще си лежа!

Двамата професори се оказаха недостатъчно интелигентни или пък бяха прекалено палеоантрополози, за да схванат веднага прославата на толкова пословичен мързел. Японецът се протегна към угасения газов котлон, взе чайничето, за да доналее протегнатите с обща готовност две канчета. При обръщането погледна към заспалата в същата космическа тишина палатка на носачите.

— Господа професори, хукнали сте подир никакви снежни човеци, а ония там не са ли и те едно човечество за себе си. Не, за вас те са само обект на разпитване, бюро информация! Но аз напълнил торба касети в селата им. Истинските антрополози ще ме благославят.

— Значи, щом сме палео, не сме истински, а? Отдавна се питам за какво тръгна с нас! — все пак не сдържа предишното си раздразнение Карлсон.

— Аз пък никога не се питам, драги мой Карлсон, дето си живееш на покрива, а не сред хората. Аз документирам! После, който както си ще да си отговаря. Целият свят превърнахте в трапеза на ненаситната си алчност. Сега искате да изядете и снежните човеци, както погълъщате сладоледа, уискито, телевизионните програми, книгите. Моля, заповядайте! Аз съм само келнер за вашия глад.

И Тошио резливо се засмя над собственото си остроумие.

Българинът си помисли, че би било хубаво да запише ефектната реплика за бъдещата си книга, но щеше да бъде неприлично, затова го провокира, та да не я забрави.

— Удобна формула за човека, който иска да се премириява.

Мурата отпи гълтка от ръба на канчето си, прегълтна я заедно с укора и рече с класическата японска усмивка, но в здрача не се забеляза класическата й дистанцираност. Прекалено големите зъби на тая дребничка раса я направиха заканителна.

— Има още по-удобна, докторе. Сигурно не я знаеш. Цивилизацията е система, която събира информация за околната среда и за себе си и я преработва за своите нужди. Не подценявай занаята си!

— Тогава не би трявало пък ти да подиграваш човечеството заради алчността му за информация! И не бива да ти е...

— Все ми е едно, другарче! — възтържествува японецът, сякаш търсеше кавга. — За неуспешна експедиция се плаща почти толкова,

колкото и за успешна. Километри лента имам вече от вас. Знаете ли колко забавни ще бъдете в следобедните научнопопулярни програми!

— Тошио — смъмри го Карлсон. — Станал си повече американец, отколкото е прилично! Не е по японски да ни заявяваш открито, че сме палячовци, дошли тук да забавляват телевизионните ти зрители.

— Исках само да кажа, че аз не бягам от хората и съм готов на всичко, за да утолявам глада.

Изрече го уж в отстъпление, а повторната подигравка лъсна като самурайски меч в думите му.

Българинът, предизвикал свадата, зина да възрази с още нещо, но го преглътна почтително, защото истинското примирение изненадващо дойде от устата на Голямата стъпка.

— Прав си, Тошио, наистина бягаме! При маймуните, при архантропите, при синантропите, при неандерталците, защото хомосапиенсът вече не ни е интересен. Той строи ракети, за да бяга пък в космоса. Ама и той бяга! Всички бягаме нанякъде!

Той остави канчето на земята до бедрото си, подпра се с две ръце зад гърба, вдигна нагоре почти черната си сега брада. Звездите, изглежда, му внущиха да престане да философства и той шумно издуха мустаците си.

— Америка е същата илюзия на човечеството, както е рекъл твоя пиян ирландец. Трябва или да бягаш от нея, или... алкохол. За какво да стоя там? Американката, дето ме ожени за себе си, да ми говори винаги против поредните двама-трима души, та да не разбера кой от тях е любовникът й, затова ли? Въобразява си, че ме интересува, пък аз искам само да знам какви са подвизите на палеантропа. Един съвет, Аурум! Не се жени за богата американка! Ако ще е американка, поне да е бедна. Богатата и теб ще си купи за прикритие, и свободата си купува да прави каквото й скимне.

Не бяха сигурни, че трябва да се засмеят над непредизвиканата изповед, нелишена от комична горест, но все пак тихичко прихнаха, колкото да чуят собствените си гласове в потискащата тишина. Тук и нощни насекоми вече нямаше. Българинът, който отдавна се пазеше да се пита от какво и за какво бе избягал, се присъедини към професора си прекалено весело.

— Ние сме три от подвидовете, йети са четвъртият. Остава да разберем какво прави неговата самка, когато той се шляе около селата.

— Да ми падне тая самка!... — изпъшка японецът в унисон с шагата, давайки им да разберат, че не само ще я снима.

— Учителю, какво ти е? — разбуди отново лекарския си рефлекс българинът.

— Нищо, добре съм! Изхлипах чисто научно, от мъка по четвъртия подвид.

— Така ми харесваши, Тошио! — отново се размърда скандинавецът, сякаш едрото му тяло не намираше място на тая земя.

— Повече си японец! Верен си на комплексите на расата. Като си те представя тебе, голишарчето, между косматите бедра на някоя грамадна неандерталка...

Той носеше снимки на следите от Памир — нечовешки големи стъпки, отпечатани в снега, и се надяваше да открие тук същите, защото непоколебимо вярваше в статистическите модели и методи. Стотината хиляди години от раждането на мислещия човек не са чак толкова много, за да изчезне окончателно неговият събрат, неандерталецът. И че се е изтеглил заедно с ледовете към безлюдните планини на Азия или непроходимите гори на Америка и закономерно е пораснал, го доказваше и със себе си. Северните хора и днес са по-високи, по-пригодни към студа. Колкото по-едър на ръст е, толкова повече топлина акумулира в тялото си. А колкото по-голяма е кожната повърхност в сравнение с телесния обем, толкова едно тяло по-лесно се охлажда. „Затова, ти, Нааян, си тънък. Вярно, с увеличаването на ръста и дебелината расте и повърхността на тялото, но не в същите пропорции. Два пъти по-високият човек от тебе ще има четири пъти по-голяма кожна повърхност, но обемът му ще е осем пъти по-голям. И ще яде по-малко. Слонът изяжда по-малко от лястовичката в отношение към собственото си тегло. Космите от парчето кожа, дето ги намерих в Тибет, имат същите удебелени краища, както у северните животни, за да образуват изолиращ слой. А кости не намираме, защото неандерталецът не е животно и не захвърля костите си, където му падне. Може би ритуално погребва мъртвите си...“

„Но само мъжете — бе възразил професор Нааян Рао в първия им пряк спор. — Къде са женските кости? Защо на ескимосите дланите и стъпалата са съвсем мънички?...“

„Някъде да са правени разкопки из местата, където се появяват ѝети? Не са, нали! Бягайки от краманьонеца, неандерталецът също е поумнявал. Може да го е отблъснал от кроманьонците и опасният им навик да уважават жените си. Ха, ха, ха! А това за ескимосите си го вземи назад, Нааян! Наивно е. Сигурно са твои предци. От скоро са там и от вътрешността на Азия са дошли...“

Всъщност двамата не си противоречаха толкова, колкото се разминаваха по същината на предварителните си убеждения. Скандинавецът бе нарекъл хипотезата на индуза романтична с мистични окраски. Произтичала от древната хиндуистка космогония, макар индусът категорично да отричаше влиянието й върху себе си.

Нааян Рао не приемаше учебникарския еволюционен ред: рамапитек, питекантроп, синантроп, неандерталец, кроманьонец, без, разбира се, да отрича самата еволюция. Смяташе, че тя не тръгва от рамапитека, от тая неоткриваема и загадъчна маймуна. Човекът според него е създаден или се е самосъздал в спонтанно единство, което доста по-късно се е раздробило. Позоваваше се на генетиката, потвърдила действително общия геном. Някакво подобие на обърната пирамида виждаше, при което долу е общият геном, а върху него се е разширявала надстройката на човешкия свят, оформила своите различия според геологическите дадености и географските райони. А неандерталците си представляваше така: Придобивайки в еволюцията нови гени чрез мутациите, организът съхранява в резерва старите, не ги умъртвява, а те чрез мутациите понякога възобновяват своето отбиращо действие. Неандерталецът е обикновен мутант, не предшественик или случаен клон в развитието на мислещия човек.

„Още се раждат силно окосмени жени, нали? И момчета с опашки се раждат! — упорстваше кротко индусът. — Как ще ми обясниш защо неоантропът е живял четирийсет хиляди години заедно с неандерталеца, ако е бил толкова различен от него? А защо не са се кръстосвали помежду си? Защо и оръдията им са почти еднакви? Защото и антропологически са били толкова различни, колкото сме сега ние, четиридесета, но пак сме си хора!“

„Докато не ти го хвана и не му измеря осевата линия... Намери ми поне един цял скелет, бе човек! Да видя има ли и той онай чупка в таза, която променя начина на ходене и бягане! Дотогава няма да приема неандерталеца за свой прадядо, драги, макар сега сигурно

повече на него да приличам — шеговито се хващаше за отдавна неподстриганата брада Карлсон. — Или ми покажи останките на хомо еректуса, ако искаш да ми докажеш, че разлика няма и коренът им е общ.“

Последното също си беше издевателство, защото доказани годни за изучаване останки на първия изправен човек все още не се намираха. Но това нито обиждаше, нито разколебаваше индуса, в чиято мекота на характера безследно потъваха всички остроти. Той бе склонен да се съгласи, че снежният човек, ако изобщо го имаше, е дошлият тук Явайски неандерталец, но като следствие на простата миграция, не като прогонен от по-умния си съперник. Дошъл е и се е обосobil в затворени популации, а тъкмо в затворените популации, поради климатичните и географски условия, е настъпил може би морфофизиологическият регрес. Тука той е пораснал, за да има нужда от по-малко храна и по-малко топлина. А морфофизиологическият регрес също служи за оцеляване на вида! Затова именно се и пазят в организма остатъците на стария геном. Това му е помогнало да се съхрани, ако, разбира се, наистина се е съхранил...

И тук прозираше онова, което Карлсон намираше за романтичен хиндуизъм. Морфофизиологичният регрес не спирал задължително и не връщал непременно умственото развитие. Ако снежният човек е бивш неандерталец, в суровата природа тука, той може да е развили побързо умствените си способности от своя предшественик.

На това място скандинавецът временно бе прекратил спора с вдигане на ръце.

— Предавам се! И Айнщайн е бил снежен човек, затова не е обувал чорапи. И ти си снежен човек, макар сега за пръв път да виждаш сняг. Аз обаче не съм. Но щом неандерталецът и кроманьонецът са живели толкова хилядолетия заедно, и ние ще изкараме някак си месец-два.

Тошио Мурата и доктор Златин слушаха споровете им, без да се намесват в разпрата на корифеите. Коментираха ги, когато останеха насаме, но българинът и тогава се стараеше, като рефлекс, да бъде послушен ученик на Карлсон, подкрепяше го от друга посока. Духовният ръст на човека е създаден не само от законите на природата, в която живее, но и от света, създаден от собствените му ръце. Кое ще развие умствените способности на йети, след като те нищо не

създават? Логично е да са си останали на равнището на животните, при простото нагаждане към естествените условия. Е, може по рождение да са малко по-умни от животните, което пък вероятно ги прави по-плашливи, защото умът си е страхливец. Затова и не се оставят ни да ги видим, ни да ги хванем. Но в тези условия за мен е немислим умствен и морален прогрес.

Японецът се съгласяваше с него от позициите на професията си. Всичко служело за събиране и предаване на информация: говорът, жестовете, писмото, облеклото, катедралите, компютрите. Имаш ли способността да събираш повече информация, намираш и повече начини за предаването ѝ. Стадното развитие на човешкия вид е превърнало всяко взаимоотношение между индивидите в средство за информация, всяко изделие — в знак. Животните и растенията също си предават информация, но в ограничен диапазон. Тия, които уж са виждали снежния човек, твърдят, че нещо им ръмжел. Добре де, да ръмжим и ние можем, но той си е останал при мимиката и ръмженето. Какъвто и разум да е имал, малобройността го е лишила от еволюцията на информационните системи. За да има умствена еволюция, нужна е силна памет в отделния индивид, която да се предава. Можеш ли да си представиш компютър без паметно устройство?

Беглото студентско докосване до човешкия мозък още някога бе стреснало доктор Златин, а повърхностното зазубряне на антропологията само бе доизострило тази вътрешна уплаха, придавайки ѝ почти суеверен оттенък, който той старательно криеше от своя професор и наставник. Ето, от тази сивобяла каша извира разумът? Но... извира или се влива в нея отнякъде? Защото разумът е от ония неща във Вселената, които си остават недостъпни за анализ. Той се представя само чрез механичното описание на действията на мозъка, а мозъкът — чрез химико-физическото функциониране на невроните. Всъщност обясняваше ли нещо това?

Разпънат сега между стеснения научен pragmatizъм на своя професор и намирисващия на мистика воал, в който индусят забулваше нещата, доктор Златин все пак бе склонен да се вълнува повече от мистиката на живия организъм. Сигурно затова и инстинктивно бе избягал от медицината. Едва ли би станал добър лекар, въпреки отличната си памет. А и не знаеше за какво лично на

него бяха му притрябвали тия снежни човеци. Кое да потвърдят? И щяха ли изобщо да потвърдят нещо, или още повече да го замъглят?

В науките за човека всичко изглеждаше добре подредено и нищо убедително доказано, ако не го приемеш на вяра. Ето защо със своята елементаризирана логика Иван Златин не толкова доразвиваше гласно хипотезите на Карлсон, колкото се бранеше с тях от собствените си несъгласия. Нещо в него подмолно се силеше да му внуши, че разумът си има своя еволюция или пък изобщо не подлежи на еволюция, а само донагажда собственото тяло към себе си. И че мозъкът, заразен от него, притежава и други сетива за света, освен познатите. Колкото и да били съвършени някога тия пет сетива, на дървото те са служили по един начин на далечния ни прародител, и съвсем не са били достатъчни, за да оцелее той, когато е слязъл на земята, за да се залюшка неуверено на двета си крака. Нали веднага е попаднал сред безброй силни й бързи хищници, а и потомството му се е раждало през година-две също толкова непригодно, нуждаещо се от дълго извънутробно доизрастване, като малките кенгуручета. Как иначе ще оцелее и ще напълни планетата със себе си хилавата и слабовата полумаймуна, ако мозъкът й не е виждал по-далеч от очите, ако не е чувал по-остро от ушите, ако не е предузещал природните катаклизми, ако не е изобретявал бързо стотици спосobi за спасяването си? Но къде е черепът, който е съдържал такъв мозък? Защо тъкмо този прачереп не откриваме?

— Ето го! — благо весело почука с пръст челото му Нааян, когато в началото на запознанството им бе се изпълнил със синовно доверие към нисичкия, слабичък индус с предпазливите и малко мудни обноски на столетен мъдрец. — Ние сме тая преходна форма към хомо сапиенса. Или може би смяташ днешния човек за истински разумен?

И шагите му бяха такива — повече иносказания, отколкото шеги, които те лъхваха с гълбината на кладенец. С тях той се бранеше и от понякога невротичните нападки на Карлсон, който не се уморяваше да го подиграва заради вярата му, че Явайският неандерталец е бил интелектуално същият като кроманьонеца, а единството им е нарушено по-късно, когато се разклоняват пътищата на познанието в Европа и Азия, философията на европеца и космогонията на индуса. „Аз от рамапитека произхождам, Ерланд, от маймуната на Рама. Затова и до

днес маймуните за нас са свещени. А твоята баба няма божествен произход.“

Пребродил няколко пъти необозримата си родина, запознал се с всичките й религии и секти, той бе стигнал до девиза на великите махатми: „Няма религия по-висша от истината!“ А и в тази първа вечер в базовия лагер той пак така иносказателно се пошегува с мечтата на Тошио за грамадната неандерталка.

— Една притча разправя за двама монаси, как отишли по работа в града. Току-що бил се излял мусонният дъжд, та улиците били пълни с вода и кал. На едно място хубаво момиче, нагиздено в коприните си, се чудело как да пресече улицата, без да се изцапа. Грабнал го постарият от монасите и го пренесъл. Другият обаче не му проговорил чак до вечерта. Когато се върнали в манастира, му рекъл: „Монасите не бива да се доближават до момичетата, особено до хубавите! Ти защо направа това?“ А постарият отвърнал: „Аз отдавна оставил онова момиче в града, но ти още го носиш, брате мой!“ Така че, Тошио, спокоен съм за теб. Докато не пренесеш неандерталката на лентите си, няма да ти е все едно.

— Рече ли ти го махатмата! — засмя се доволно Карлсон и, пародирайки лакомия си съименник от детския роман, добави: — Сипи сега още по една глътка, виждам, че е останало!

Нямаше да обсъждат план за другия ден, рутинната работа и така всеки си я знаеше. В следващите дни ги чакаше само чакането. И пълните със сънища нощи, в които хитроумните капани около козата може би щяха да задържат силното същество, поне докато го снимат. Затова и японецът, и лекарят щяха да спят, прегърнали по една заредена за нощи снимки камера.

Пръснаха се да полеят околната пустош с осоленото в коремите им саке и българинът да погледа звездите, да продиктува одевешната метафора на Тошио. Нито звездите, нито Каракорум можеха да проникнат с тайнствените си гласове в мозъка му през сънливата мъгла на топлия алкохол. Само планинският хлад разбуждаше там копнежа по напълнения с птичи пух спален чувал.

Козата изблея, колкото да им пожелае „лека нощ“ и да ги успокои, че прилежно изпълнява предназначението си на примамка. А палатката на носачите си остана безмълвна като цялата, задавена от нощната тишина котловина.

3.

Усещаше се силен. Всичко, до което се докосвала краката му и ръцете, вливаше в тях сила. И усещаше още, че тази сила иде от Планината, защото безотказно ѝ се покоряваше. Изправеше ли снага на някой връх, вдигаше ли ръце, струваше му се, че прегръща Горещия дневен приятел на света, а той също го прегръща и пълни тялото му с огнена кръв. Едрите звезди над главата му нощем и Нощната сестра на Горещия дневен приятел отвръщаха на милувките му с нежност и доброта. Знаеше се част от живия свят в Планината, но се знаеше и отделен от него, предпочитан от Духа на света, който понякога слизаше на оня най-висок връх от Великата бяла верига, за да му казва какво да прави и какво да не прави, та да не вреди на себе си или на Планината.

Духът на света, изглежда, там си почиваше, на оня връх, дето свързваше Планината с Небето и пак оттам излиташе по своите работи между звездите. Това бе му разказал Духът на света: всяка звезда била един горещ приятел за някого, далеч от другите е, но всички заедно съставят безкрайния свят на деня и нощта, на огъня и студа, и е споен този свят от велика и добра сила. От нея е изграден и от нея подреден.

Такова устройство на света той можеше да разбере, защото Великата, добра сила лежеше и в него. Тя го отделяше от другите, а едновременно го държеше като залепен към тях и към всичко в Планината. И пееше тази сила в него с песента на Планината — понякога тъжна, понякога весела, най-често спокойно мъдра.

А защо онези същества там, дето толкова му приличаха, се страхуваха от него, това той още не проумяваше. Не му го казваше и Планината в своята песен, сякаш го оставяше сам да го разгадае.

Докато над нея грееше Горещият дневен приятел на света и звездите още не бяха дошли близо до върховете, той дълго стоя на скалите, щръкнали край поселището им. Още не ги виждаше с очите си, само с очите на Планината ги наблюдаваше, които бяха вътре в

него. А трябваше да ги погледа и отблизо. Старият родител затова го бе изпратил: „Разгледай ги, продължение мое — беше му казал, — те също не са като другите същества в Планината! Макар да са дребни и слаби, наши сродници са и някога, далеч във времето, са живели заедно с нас, но после са се отделили, защото са зли и самотни като Белия ловец. Не дори и като него! Те винаги се събират заедно, за да станат по-силни и по-зли. Планината не ги обича и те не я обичат. Иди ги виж, за да знаеш как да се пазиш от тях! Тогава ще бъда спокоен.

— Защо са такива, щом приличат на нас? — бе запитал той стария си родител.

— Това и родителят на моя родител не знаеше. Но Планината е недоволна от тях. И на мен го е казвала. Непослушни са, пакостливи и лакоми. А най-лошото е, че са много и са навсякъде.

— Но защо тогава ги е създала Планината?

— Не тя ги е създала, а Духът на света, когато някога се е скарал с нея, а тя още се гневи, щом се сети за това, защото той не може вече да си ги вземе обратно.“

Потомъкът му слизаше сега крадешком към тяхното поселение, сядаше от време на време зад камъните, да ги погледа, и нищо, което те вършеха, не бе му познато. Те се движеха около заслони, направени от камъни, трева и кожа, мъже бяха, жени и много деца. Всички облепени с чужди кожи. Собствената им кожа се показваше само на лицата им и на ръцете. Отиваха при своите многобройни животни, омешваха се с тях, правеха и там непонятни неща, връщаха се, за да правят други непознати неща.

Ниска каменна ограда пазеше животните им по подобие на Великата бяла верига, ограждаща селенията, където слизаше Духът на света. Сивите и белите, и онези с черните петна, някои от които имаха малки рогца на главите, той знаеше — скокльовци! Техни сродници живееха и в Планината, а месото им беше вкусно. Имаше и други — значително по-едри, с дълги и очевидно опасни рога. Пред тях навсярно и Самотният ловец би се поколебал. Но любопитството го влечеше повече към ония, най-многобройните, с къси тромави крачета. Не само защото изглеждаха най-лесни за хващане. Не бе ги виждал досега и му се щеше да опита месото им, скрито под дебела и рунтава кожа. Не беше гладен, макар от три изгрева на Горещия дневен приятел никаква

храна да не бе се изпречвала на пътя му, но под такава кожа месото навярно е особено топло и вкусно.

Едрото му тяло умееше да обуздава глада повече от любопитството си, което сега настояваше да узнае дали месото на тия животни, които отдалеч приличаха на малките катерачи, дето бродеха между дърветата, е като тяхното. Тия катерачи изглеждаха малки и добродушни, иначе бяха доста силни. Макар самите те да не се хранеха с мясо, улавянето им не беше никак лесно и той ги отбягваше. Тия тук бяха плашливи и безпомощни — за това говореха техните излъчвания. Всички животни, които се събират на стада, са такива. Те са предназначени да хранят другите, дето живеят сами, като самотния бял ловец.

А двукраките му сродници, облечени в чужди кожи, продължаваха да си остават все така неразбираеми и Планината продължаваше да не му казва нищо за тях. Толкова ги мразеше, че дори не ѝ се говореше. Децата си играеха, гонеха се, сбиваха се и това беше му по-понятно — всички деца на всички същества го вършиха. Но родителите им непрекъснато правеха нещо с ръцете си, което той така и не отгатна какво е. Чак до пълната тъмнина не видя някой от тях поне веднъж да седне, да вдигне глава нагоре, да поразговоря с Духа на света или с Горещия дневен приятел, който отдавна вече бе се скрил, а на негово място по вкоравеното и потъмняло небе бяха изпълзели белезникави облаци с черни сърца. Те сигурно носеха на гърба си сняг, за да го изсипят и над тази равнина, не само горе в Планината. Въздухът вече миришеше на този нов сняг, който щеше да бъде по-мек и топъл от онзи по върховете и ледените реки.

Заедно с миризмата на снега широките му ноздри поемаха и вкуса на страха, който на леки пориви долитаše откъм оградените животни, от цялото поселение на дребните му сродници и възбуджаše ловните му желания. Видяното още се наслагваше у него възпиращо, във вид на тежки камъни-въпроси — големи и ръбести, сякаш нагорещени от дневния приятел. Затрупан се чувстваше от тези камъни, а Планината все още не му подсказваше как да се измъкне от грамадата им. Тази грамада изведнъж бе се свързала някак пряко и съдбовно с всичко, от което той самият се усещаше изграден. Объркваше го и разслабваше неговите сили.

Планината не се отзоваваше на призовите му, нито веднъж не се отзова и старият родител и той се обезпокои за него. Не знаеше дали нарочно мълчи, за да го остави сам да се побълска в непознатото, или пък му се е случило нещо лошо край Голямата ледена река. Лека бе още тревогата му, като тихичко причегъртване в гърдите я долавяше, защото, ако действително се е случило нещо опасно на стариия родител, сигурно щеше да го чуе, винаги бе чувал опасностите, заплашващи родителите му и техните деца. С ушите на Планината в себе си ги чуваше. И тази тревога идеше сега по-скоро от съмнението дали не са се уморили очите и ушите му от дългото напрягане. Това също бе му познато.

Колко пъти само се опитва да поразговоря отдалеч с тия сродници! Ръмжеше им тихичко и дружелюбно, нежно и страстно им пращаше уверенията си, че иска да бъде добър към тях, но в ответ не идваше нищо. А нали щом са негови сродници, трябваше също да умеят да разговарят с езика на Планината, да виждат с нейните очи, да чуват с нейните уши! Или бяха прекалено залисани в неразбираемите си дела и не подозираха неговото присъствие на близките скали, или Духът на света действително ги е създал чужди на Планината, за да я ядосва.

Чак отмая от напъните си да го чуят! Нараснал от усилието, гладът в тялото му захърка като гърлото на Самотния ловец и той зачака с нетърпение да заспят сродниците му, та да си вземе едно от техните рунтави животни. Не биваше да му се сърдят за това и сигурно нямаше да се гневят, защото притежаваха от тях достатъчно много задниските каменни вериги.

Заедно с мрака откъм Великата бяла верига слезе и по-студеният въздух. Козината му настърхна. Всеки отделен косъм бързо се донапълни с предишния още топъл въздух, допря върха си до съседните и всички заедно мигом образуваха плътно покривало. Мускулите под покривалото настояха за движение, но той ги застави да продължат да бъдат неподвижни, докато в поселението двукраките му сродници изгасиха странните късчета от Горещия дневен приятел. Замириса по-силно на сняг и това го накара най-после да се изхвърли от скалата, с дълги крачки да полети към онова място, където задниските каменни вериги спяха долепени едно до друго късокраките рунтави животни. И още по-силно изльчваха своята кротка готовност

да бъдат изядени. Вече ги галеше отдалеч, радостен, че са безопасни и не ще му създадат неприятности, но щом ги приближи на хвърлей камък и заобмисля как да им се извини, че му се налага да вземе някое от тях, изненадващо го спря нещо силно отблъскващо. Беше присъствието на други животни, чиито излъчвания бе уловил сред миризмите на другите. И те му заприличаха на излъчванията на Самотния ловец в Планината. Нима бяха го изпреварили други ловци?

Отначало се обадиха с непознат му глас, нечуван в Планината. А рунтавите и скокльовците, и ония с големите рога се заблъскаха едно в друго, подплашени от гласа. После също така отблъскващо резливо от друго място се провикна подобен незнан ловец. Разкъса притихналия, затиснат под идещите облаци въздух, разлюля го и го накара да закреши с гърлото на Планината; тя обичаше да повтаря чуждите гласове, та да се засрамят онези, дето се държат с нея неприлично. Миг след това в цялото поселение гръмнаха тия противни крясьци и вече явно към него бяха насочени, него искаха да изплашат.

Двуногите сродници заотмтяха кожите, провесени пред каменните им заслони — объркани, боязливи. Страхът им заля равнината, препълни я, като вълната на буйна река се заудря в камъните на околните байри. И, сякаш подплашени от буйството на собствения си страх, отначало се изпокриха. А онези гръмогласни ловци — сега той ги различи — вече тичаха насреща му с вирнати опашки и озъбени муцуни. Изненадващо дребни бяха за такива гласове, но в телата им имаше многократно по-голяма злост и тя изригваше в оглушителна закана.

Той ги изчака в недоумение. Какво правеха тук? Защо на него се нахвърляха, а не върху храната зад оградите? Та той не е храна за тях! Дори самотните ловци в Планината странеха от него, уважаваха го. А с тия той, разбира се, лесно щеше да се справи. Не бяха толкова много и не изглеждаха силни, но душата му продължаваше да сдържа тялото с болката и недоумението, че неговите сродници толкова бяха изплашени, та нито звук не издаваха от каменните си укрития. Пращаха му единствено своя ужас и го предоставяха на кресливите ловци, които сигурно не знаеха какво той може, иначе не биха тичали така насреща му. И нима той искаше нещо от тях? Кой е — искаше да им каже, да го видят, искаше и закрилата си би им предложил, ако се нуждаеха от закрила. Защото си приличаха и нещо по-силно в него, по-

силно от глада и любопитството, го мамеше към тях. Е, накрая сигурно щеше да ги помоли да занесе на стария си родител едно от техните безбройни рунтави и късокраки животни. Не повече! Затова и продължаваше да чака да го чуят тия малки сродници. Вместо тях обаче насреща му идеха противните кресльовци, готвеха се да го обградят, да го захапят, макар той никога да не бе правил нещо, заради което Планината да му се разсърди.

Те заизливаха вече своята странна ненавист право в краката му. Ушите им, мънички като тях, явно бяха оглушали от урагана на злобата, та не чуха молбите му за уважение и разбирателство, както е между ловците в Планината. И той не попречи на ръцете си да им покажат, че не е храна за тях. Размаха ги, изръмжа им предупредително, показва им и зъбите си, да видят, че не са по-малки и по-малко остри. Накрая сграбчи за врата най-близкия до краката му ловец, цапна го с юмрук, колкото да го укроти, и като камък го запрати към останалите.

Малкият ловец изквича пронизително, заквичаха и другите, от него ударени, останалите млъкнаха уплашено. Но веднага след това, макар и от крачка по-назад, пак така дружно забълваха своята неприлична ярост. Толкова необуздана и толкова от нищо не предизвикана ярост той не бе срецдал у другите ловци в Планината.

Подразнен от нея, у него също забълбука подобие на гняв, а не биваше! Гневът беше нещо лошо — това и Духът на света бе му казвал, и всичките родителки и родители му го втълпяваха. За да го потисне, той си помисли, че трябваше за назидание на другите да доубие захвърления ловец и да го вземе със себе си — може би тогава щяха да проумеят какво не биваше да правят. Но веднага се изпълни с познатото отвращение. Всички ловци в Планината, които се хранеха само с мясо, предизвикаха у него такова отвращение. Той ги уважаваше. Срећнеше ли ги някъде, не пропускаше да им пожелае успешен лов и вкусна храна, защото и те като всички бяха чеда на Планината. Миризмата им обаче си оставяше възпиращо неприятна, а дори само мисълта, че тяхното тяло също би могло да служи за храна, веднага потъваше в предупреждението на Планината за грешна постъпка.

Другите самотни ловци също никога не се отнасяха със злоба към храната, която гонеха. Преследваха я, когато бяха неудържимо

гладни, стараеха се да я настигнат или надхитрят, но го правеха спокойно, послушни на повелите на Планината. И дори когато викаха своята свирепа заплаха, искаха само да обездвижат храната си чрез страхът ѝ. А тия противни същества сякаш не бяха отгледани и възпитани от Планината. Защо ли сродниците живееха заедно с тях? Сигурно защото и те са като тая глутница — дребни и задружни в своята кръвожадна свирепост! Старият родител така бе му казал: „Стават опасни, щом ги обземе страхът и са повече на брой. Пази се!“

Главата му забуча от неспирната ярост. Замъглиха се очите му, щеше и погледът на Планината в него да се замъгли за лошото и той направи само няколко заплашителни крачки към дребничките ловци. Най-предните се дръпнаха, задавиха се от злобата си, но ония зад гърба му дойдоха по-близо. Тогава той светкавично се обърна, прелетя с огромен скок над озъбените им мускуни и хукна към близкия склон на Великата бяла верига.

Озадачен от бързото му изчезване в мрака и от сякаш отнесената от внезапен вихър миризма, свирепият дребосък затърси с объркани носове следите му, после с триумфални викове се върна при изпокрилите се стопани да им съобщи за победата си.

4.

Ерланд Карлсон за втори път се събуди и пак от същия вътрешен студ. Мускулите и бедрата му бяха вкоравени, а русолявите косми по тях настърхнали. Грапаво и хладно се усещаше докосването на фината вълнена тъкан на долното бельо по кожата. Тялото му не бе успяло да стопли дори дрехите, камо ли ватирания с птичи пух спален чувал. Сякаш задържаше топлината си, за да я събира в парещи напъни в подкоремната област. Измъкна ръце навън, протегна ги, осъзна, че е „на покрива“ и си рече: „Нервички! Може и от годините да е. Или от кризата на средната възраст, дето американците оправдават с нея всичките си глупости.“ Би трябвало да я е превалил, надхвърляше петдесетте, но през всичките тези години, в които според психолозите се проявявала кризата, бе преследвал снежните човеци и Големите стъпки в Америка. Улисан в гонитбата, бе я прескочил. Само тия внезапни нощи студове напоследък... Като се върне, ще иде да си види бъбреците и простатата! Аурум едва ли ще знае като хората, той е палеоантрополог, макар да върши работа...

Неволно се опита да различи дишането му от дишането на другите двама, но всички спеха еднакво спокойно. Дори Нааян. Напипа фенерчето до главата си, освети отблизо хронометъра на китката — два след полунощ. И предпазливо засмъква ципа на чуvala. Трябваше да се стане!

Отново светна за якето, тежко само от препълнените с какво ли не джобове, защото също бе ватирано с финия птичи пух. Някой промени ритъма на дишането си и той побърза да угаси лъча да не го доразбуди. Опипом запълзя към изхода, гълтайки насьbralата се в ниското топлина, и задуха, въпреки че престилката, която се вдигаше и като навес, бе само спусната, а самата палатка не бе затворена с циповете. Измъкна се почти безшумно с обувките и якето в ръце и още щом се изправи, по носа го лизнаха няколко тънки и влажни езичета. Сняг! Бе толкова изненадващ, че го обръка. Барометърът вечерта не

подсказваше предстоящи промени, а и той самият от дете бе имал своя шведски усет за идещия сняг!

Нахлузи обущата, наметна якето и чак тогава се зарадва, както се радват децата на първия за годината сняг, обещаващ им богата Коледа. Този беше доста подранил, но добре бе подранил. Ако йети дойдеше насам, щеше да има поне стъпки, а и капаните щеше да скрие!

Крайно време бе да дойде, защото не се знаеше колко още такива експедиции ще е способен да води, макар и да не усещаше оstarяването си. Кой бе казал, че разумно живелият мъж достигал истинския разцвет на силите си чак към петдесетте? А той никога не бе се обездвижал в кабинетите, спортуваше, за да поддържа закалката си. Снощи говориха за бягството, така е, истинският мъж е роден да бяга, непрекъснато да бяга от нещо и подир нещо. Бягането е създало човека! И ако неандерталецът не е придобил същата чупка в осевата линия на таза, не е станал човек. В тая чупка лежеше разковничето, няя само да докажеше...

Сега навярно би се примирил и само със следите му, а не знаеше кое повече му се щеше да бъдат — като онези от Памир и Тибет, и американските джунгли, чиито снимки носеше в планшета си, или други. Окажеха ли се различни, трябваше да се допускат разни клонове, нови хипотези да се строят, но пък можеше да е по-интересно и бягането подир следите щеше да продължи.

Снежинките нежно се заплитаха в брадата и мустасите му. По челото се топяха с блага прохлада, а по земята се задържаха и снежната покривка бе вече около пръст дебела, още грапава от тревата и камъните. Стъпки на снежен човек можеха и да не се появяват с тия носачи-водачи, но пък на сутринта всички щяха да видят оранжевия резултат от нощните му ставания. Не, едва ли щеше да се задържи дълго такъв сняг, прекалено бе подранил!

Козата отдалечолови приближаването му, измрънка нещо сънено сърдита, че напразно я будеха, и се размърда — тъмносива под сивобялата завеса, спускаща се от още топлото черно небе. Отказа се да ходи по-далеч, да не оставя излишни следи. Козата си кротуваше, защото такъв сняг не би обезпокоил една планинска коза. И тя бе като него същество, за което снегът е част от чистата и хубава природа.

Позасилен, той се сипеше сега с тихо шумолене, крътък и радостен като в детски спомен. През рехавата му завеса едва се

виждаше побелялата, смалила се котловинка, сякаш някой бе застлал покривка за пикник на сред планината. Как весело се тичаше около такива покривки! Майките подвикват, а децата оглушели за поканите им, се гонят наоколо.

Силно му се прищя да се похвали някому със снега и Карлсон предпазливо вмъкна глава през завесата на грамадната четвъртита палатка, за да види няма ли все пак някой буден. В лицето го бълсна спареният задружен издих, познат му от десетките подобни палатки, където бе прекарал немалка част от живота си. И еднакво противен, когато се вмъкнеш в него, за да се спасиш от суровата чистота на природата. Този път обаче в ноздрите му се заби и острата миризма на кислород, сякаш през някоя дупка проникваше като под налягане струйка от снежния въздух. Отправи лъча на фенерчето към чуvala на индуса. Очите на Rao лъснаха, вперени в тавана, лъсна и мекият ръб на маската над устата и носа му.

— Какво ти е?

Индусът отлепи маската, колкото да пошепне:

— Не се беспокой! Ти защо си станал?

— От промяната е — леко повиши шепота си Карлсон. — Заваля и ще ти стане по-добре. Ела, ела да видиш какъв сняг вали!

— Наистина ли? — тихичко възклика Rao. — Ами че аз го сънувах!

И той припряно заизмъква мъничкото си телце от спалния чуval, а Карлсон му светна да намери и дрехите си.

— Ще гълтна все пак едно хапче!

Голямата стъпка услужливо му посочи с лъча мястото, където стърчеше термосът с чая, освети и шепата му, за да изчопли хапчето от станиоленото фолио. Златин му даваше калциеви блокери, за да подпомага сърцето му, защото на тази височина въздухът ставаше все по-разреден. После Карлсон побърза да измъкне глава от палатката, да се изправи, защото коленете му бяха изтръпнали от клеченето.

Индусът излезе подире му, вдигна лице към черното небе, сипещо върху му бял сняг, и лекичко залитна от замайването. Карлсон го хвана над лакътя с много дружелюбие, на което сега бе способен, защото снегът го правеше добър и към този иначе досаден му съперник.

— Какво ще кажеш? — запита го, сякаш той бе създателят на снега.

Рао треперливо си пое дъх, облиза снежинките от устните си.

— Обичам снега, макар че рядко го виждам.

— Няма нищо по-красиво от снежната нощ — рече Карлсон и го помъркна по-далеч от палатката, защото не му се шепнеше в такава нощ. — Аз често го виждам и пак го преживявам всеки път като самоочистване на света, като прошка за летните грехове.

— Добре че ме събуди, още когато ставаше. Кошмари сънувах! А сега виждам, че него съм усещал. Газя из необикновено дълбок сняг, до колене, до кръста! Не мога да изгазя, не се придвижвам, а очите ми все в някакви огромни следи, опънали се като безкрайна огърлица отгоре върху снега. Стъпя в някоя от тях, а тя само го е докоснала, колкото да се отпечата, и аз отново хълтвам. И все по-дълбоко хълтвам, до над гърдите, потен, задъхан, ще се удавя! Ужасни стъпки! Мамят те да ги следваш, а знаеш, че никога няма да стигнеш оня, подир когото си изплезил език от умора. Въздигнаха се по един безкраен бял баир и водеха право към небето. Сякаш някой е слязъл оттам, обходил е с леки стъпки Земята и недоволен отново се е върнал на небето. — Нааян Рао зина нагоре да улови с устните си още снежинки, весело примлясна. — Не измислям, Ерланд. В съня ми го имаше като знаене. Слязъл от небето и пак се върнал! Недоволен! А аз исках да го настигна, за да му обясня нещо.

Голямата стъпка духна в мокрите си мустаци.

— И какво ще му обясниш? Ние с теб да не би да сме доволни? Аз съм доволен истински само когато вали хубав, хубав снежец, като този. Знаеш ли, че ме подсещаш! Не помня да съм сънувал лято или пролет, все снегове. Швеция си е още в сънищата ми.

Двамата стърчеха насреща на снеговалежа. Единият — грамаден като изправила се на задните си крака северна мечка, другият — попрегърен, безпомощен, сякаш потърсили завет край него.

— А стъпките всички ги сънуваме вече, нали за тях сме дошли. Само че вас, индуите, все към небето ви тегли — не пропусна, макар и благодушно, да се заяде пак скандинавецът.

Рао подложи малките си длани на снежинките, но там те веднага се стопяваха в черните им гънки. Рече предпазливо:

— Ти не вярва ли в тях?

— В кое, в сънищата ли? — рефлективно се отклони по посока на шегата Карлсон, за да не предизвика нов спор. Сега не му се спореше. — Предпочитам да не вярвам. Не ми е изгодно. И аз сънувах такива ужасии тази нощ. Непрекъснато обливам с кофа един грамаден снежен човек, та да замръзне. Като деца така правехме, състезавахме се. Сам бях го направил — грамаден, великолепен и много исках да се изфукам пред другите деца, а той не искаше да се вледени, той мой снежен човек, и неудържимо се топеше. Плачеши и го обливах, плачеши и го обливах, а и водата в кофата все не се свършваше. Докато се събудих, целият бях мокър от пот. Както виждаш, не беше по-малко страшен от твоя!

— Снегът ли те събуди? — кротичко попита индусът.

— Знам ли! Нервите! Или простатата. Остарявам, братко, види се вече краят на кармата. Ами дано се преродя в нещо по-добро!

— Шегуваме се с прераждането, но знаеш ли, че у махватите съм срещал доводи, които трудно могат да бъдат оборени, защото и космогонията им си я бива. Поне не е толкова безутешна и като основа на такива вярвания е доста убедителна.

— Сигурно! На човека така и не му се разделя с тоя сняг. Готов е в какво ли не да се прероди, само и само да продължи да съществува. Впрочем преди месец Тошио ми разказа един шантав сън. Сънувал е, че е снежен човек, целият омотан във филмови ленти. Късал ги настървено с ръце, чупел камери! А като се събудил, дълго не можел да осъзнае той ли е сънувал, че е снежен човек, или е снежен човек, който сънува, че е полудял филмов документалист. Всички сме вече така!

Карлсон сподавено прихна над заключението си, а смехът му неочеквано завърши в широкоуста треперлива прозявка, сякаш духът му бързаше да изскочи, за да се прероди в нещо друго. И той повторно и радостно се засмя на прозявката си. А докато пристъпваха към палатката, Нараян Рао рече също така весело:

— Тошио може да сънува такъв сън, притчата за пеперудите е японска. Отдавна го подозирям, че се е занимавал с Дзен. И този сън го издава. В Америка по едно време беше доста модерно. Ти не си ли?

— Опазил ме Один! — позова се отново шепнешком Карлсон на скандинавския си бог. — Аз съм си викинг, не ставам за будист. Пийни един чай, професоре, нали така казвате накрая!

За взаимоотношенията на двамата доктор Златин бе продиктувал в бъдещата си книга:

„Ерланд Карлсон е твърде разглезен от славата си и от студентките. Подозирам, че ревнува Нараян Рао; в Европа Рао е не по-малко известен. Прие го в експедицията, защото един отказ би предизвикал скандал в научните сфери, а и професор Рао си заплати всички свои разносци. Не пропусна обаче да му натяква, че е непригоден за такива експедиции. Вярно е, че Рао доста ни забавя и пречи, но, мисля си, че тъкмо такъв е и нужен на Карлсон, за да има пред кого да се перчи с физическите си данни поне. Рао сигурно усеща това, много е умен и чувствителен. Но погълъща всяка грубост с безкрайната си мекота, в която иронията обикновено е притчова. Веднъж му сипваше чай, докато канчето взе да прелива. Улисан в спора и своята самовлюбеност, Карлсон го забеляза чак когато чаят опари пръстите му. Изрева:

— Хей, какво правиш!

Рао му отвърна с тъничката си усмивка:

— Също като това канче си, Ерланд. И ти си препълнен със собствените си идеи. Как искаш да приемеш моите разбирания, когато няма къде да ти ги налея!

Не бях виждал друг път Карлсон да се сконфузва. Струва ми се, че и отношението му към Нараян Рао оттогава стана малко по-добро, макар че все така се дразни, когато аз го наричам «Учителя».“

5.

Бе се устремил към стария родител, но го отклони невидимото присъствие на други двуноги сродници. И през миризмата на идващия сняг Планината му прати, като за благосклонно утешение, това тяхно далечно присъствие. Дано поне те не водеха своите свирепи, гръмогласни пазачи! Скоро откри и следите им. Озадачаващо различни по големина и форма бяха отпечатъците в степната трева и каменистия пясък. Такива следи не оставяше никое същество в Планината, а едни от тях бяха два пъти по-големи от другите. Сред тях обаче се мярна и нещо познато: бодливите стъпчици на оня пъргав скокльо, чието мясо бе толкова вкусно и така трудно за улавяне, защото той много бързо се категреше по високите скали.

Снегът отначало дойде на редки, колебливи снежинки. После те станаха по-гъсти, по-едри, но се топяха върху топлата земя и не успяваха да покрият следите на сродниците. Усетът му за разстоянията отмерваше едновременно пространството в Планината с промените в небето. Щеше да ги настигне, когато снегът ще е почнал да изсветлява, да стане по-сух и по-устойчиво да ляга върху камъните, а небето да заприлича на гъвкаво изгърбената козина на самотния ловец. Затова спря своя устремен бяг чак когато отдалеч го сепна чудатият цвят на още по-чудатите техни заслони. И цветът, и резките прави линии рядко се срещаха дори сред голите скали в Планината. Отгоре на всичко бяха направени от нещо меко и хълзгаво, което не издържаше снега. Запита се защо ли са такива, не като ония в поселението на сродниците, и почака да намери отговора на Планината в себе си, но не го намери.

Малкият скокльо единствен лежеше извън странните заслони. Надуши го, изправи се тревожно на крака и вместо поздрав му изпрати своя страх. Всички животни, служещи за храна, изльчваха този страх, щом ги наближеше, и той винаги усиливал глада му. А двуногите сродници спяха в заслоните си, чийто цвят все повече заприличаваше на цвета на Горещия дневен приятел. През тънките им стени извираха

неразбираеми видения. Завихрени бяха, както бурята завихря сухия сняг по върховете.

Нямаше ги свирепите мъничета. Тихо беше, само снегът нашепваше с устните на Планината своята сладостна песен. Той обиколи отдалеч двата заслона, учуди се, че не откри никакъв отвор в тях, и тръгна да хване скокльото, който го чакаше с разперени очи и разтреперани хълбоци. Странно защо не бягаше, защо не отскачаше, както обикновено, в непредвидими посоки!

Той се сниши за дебнене, да бъде готов, и чак тогава животинчето изведнъж реши да бяга. Направи два силни скока, нещо обаче го спря, събори го и го извъртя. Опита с нов скок, но и в другата посока се бълсна в невидима скала и започна обезумяло да се върти на място с изпъната шия. Не можеше да избяга! Нещото той го и видя: тънко, черно на сивобялата шия — като неумолима ръка го държеше и обезсмисляше напъните му за бягство.

Любопитството го изправи и той изостави дебненето, а скокльото най-после изплака своя предсмъртен ужас. Слабичък, вреслив зов за помощ, който продължи да хлипа като молба, въпреки че той вече го уверяваше със звук и мисъл: „Няма да те изяждам! Няма, няма, няма! Щом моите сродници, дето спят в заслоните, водят само теб и не ти позволяват да се спасиш, значи ти си им нужен. Няма да те отнемам от тях...“

Скокльото или не чуваше, или не повярва на уверенията му и продължи да проплаква, докато из по-близкия заслон се подаде главата на двукрак сродник. Само главата си подаде, като влечуго от дупката си. Врътна я бързо насам-натам — малка глава, с малка уста, такава уста едва ли държеше опасни зъби, тънки, бягащи очи. Отвори малката си уста, дозатвори очите, нито звук не произнесе и бързо се скри в заслона. Зад меката му стена избухна същата буря от ужас и отчаяние, каквите бушуваха в телцето на скокльото.

Зашо не чуваха всичките добри мисли, които им пращаще с езика на Планината? Зашо не разбираха, че иска само да ги види, за да каже на стария родител, че вече ги познава и никога не ще поsegне на тях. Планината дава достатъчно храна на всички, учи ги как да си я вземат. Затова и в него няма лоша помисъл към тях и към когото и да било няма лоша помисъл. Планината никому не позволява да бъде

лош! И Духът на света се сърди, ако някъде в Планината се извършилошо.

Ще си отиде, щом толкова силно се плашат, та оглушават за думите му и за думите на Планината! Дори скокльото ги чу накрая и се успокои, а те съвсем се сковаха от страха си в своя заслон. Вече ги видя, макар и само едного от тях. Странна беше тази глава! Хем приличаше на техните, хем нямаше по лицето си никакво прикритие срещу студа, същото както при малките. Разказвали са му: той самият с такова лице се е родил. Много по-късно Планината го е покрила, за да го направи красиво и да го брани от студените вихри и гнева на Духа на света.

Ще си отиде и те ще видят, че дори на техния скокльо не е посегнал, че не е имал лоши намерения спрямо тях. Тогава, ако някой път пак се срещнат в Планината, ще могат да седнат един срещу друг, за да си казват хубави и добри думи!

Той пожела вкусна тревица на малкия скокльо, който стоеше вледенен от изненадата си, че е жив, и си тръгна. Животното тръгна да го изпрати с поглед и тихичко произнесе нещо, което го догони като признателност и като опит да го върне. Не, вече много дълго бе отсъстввал и още щеше да отсъства, докато стигне до стария родител, който го чакаше на брега на Голямата ледена река. А трябваше и храна да потърси за него...

С избледняването на небето снежинките също станаха отново по-редки, разколебаха се. Скоро и спря да вали, сякаш Духът, пратил ги откъм Великата бяла верига, само бе изprobвал дали не е забравил как се покрива Планината с нов сняг. Облаците се разкъсаха, тук-там се появиха между тях като планински езера разноформени парчета студено синьо небе. Може би и Горещия дневен приятел щеше да се появи иззад Великата бяла верига, но не беше сигурно, макар да се усещаше далечното му присъствие зад надигащите се нови и нови облаци.

Щом превали втория хребет, Планината отново му показва своята благосклонност. Възнаграждаваше го, загдето бе проявил доброта към боязливите си сродници. Най-напред усети движението на самотния ловец някъде по средата на отвъдния скат. С очите на Планината го видя да пристъпва познато бавно. Снишаваше се да изненада някаква храна. Можа да определи само посоката на неговото дебнене, но то бе

достатъчно. Дали нямаше там някоя храна и за него? Храната обикновено не беше сама!

След още няколко крачки вече знаеше и къде се намира животното, което самотният ловец преследваше. Разперил широките си ноздри, улови и миризмата му — топла и вкусна — сред резливия аромат на новия сняг. Беше от най-дребните планински братя на скокльото, който двуногите му събрата водеха със себе си. Този обаче не беше хванат от никаква ръка, летеше като птица от камък на камък, прескачаše широки пропасти, та се налагаше дълго и умно да го гониш, за да го надхитриш. Само самотният ловец и той умееха това. Ето защо реши да потърси храна другаде, тази сега принадлежеше на самотния ловец, но ушите на Планината в него внезапно чуха далечния зов на стария родител. Викаше го и той се спусна по хълма, предпазливо изкатери отвъдния скат. Дългите му ходила захапваха камъка под тънкия сняг, силните палци спираха хълзгането и бързо го носеха към съмтния образ на храната. Бе я усетил по-близо до себе си и увереността му нарасна, че Планината е решила него да възмездзи заради отказа му от онзи скокльо.

Видя я да се гуши безпомощно в теснината под дълъг скален навес, объркана от близостта на самотния ловец и от новата, не помалко опасна миризма, идеща от насрещната посока. Това му позволи открито да направи десетина скока и да се озове право на единственото място, откъдето скокльото би могъл да избяга. Навесьт продължаваше нагоре в почти отвесна стена, под теснината пък се спускаше дълбок и стръмен ров, а по нея, като по улей, на гъсти вълни прииждаше сковаващата миризма на самотния ловец. Беше младо и още неопитно животинче. Изцъклените му очички панически се въртяха между двете посоки, силеха се да открият спасението. Той силно му изръмжа, после му рече, както бе го учила Планината да разговаря с другите същества:

— Лошо си се скрило, миличко. Няма къде да избягаш. Това показва, че Планината те дарява на моя стар родител. Не бива да я сърдиш!

Едновременно с думите си пристъпваше с пресметливи, легко присвирти за скок крака и с широко разперени дълги ръце, та да му попречи, ако то откажеше да го чуе.

— Нали не предпочиташ да нахраниш големия самотен ловец? Не го обичаш ты, знам, и никой не обича в планината самотния ловец,

но тя си го обича и трябва да я слушаме. А моят стар родител отдавна вече не може да улавя такива като теб и ще ти се зарадва.

Младият скокльо, достатъчно вироглав, все пак реши да не послуша Планината и се изстреля от мястото си право в пропастта. Планината обаче веднага го наказа. Предугадил скока, той се хвърли напред и докопа във въздуха задното му краче. Тръсна го с главата надолу, а с другия юмрук лекичко го цапна по темето. После хвана шийката му и вдигна към себе си раззиналата муцуна. Рече все така с езика на Планината в замъглените му очички:

— Неразумно си! Щеше да паднеш в дълбокото и да си счупиш краката, защото снегът е тънък. А самотният ловец пак щеше да те изяде.

Животинчето зарита с тънките си крачки и той го отдалечи от себе си. Първият скокльо, който хвана някога, изподраска с копитцата си целия му корем. Щеше да му каже и още нещо вразумително, както го бе възпитала Планината, но в гърба го бълсна властното присъствие на големия самотен ловец. Обърна се, изричайки бързо: „Прости ми! Няма да те боли!“ и рязко изви тънката шийка. Главицата се прекърши над широкия му юмрук, очите се превърнаха в топчици лед, то се сгърчи няколко пъти и увисна примирено.

Големият самотен ловец вече прескачаше изпъкналия скален нос, преграждащ теснината под навеса. Изрева разочаровано с неприличен за Планината гняв, запъна нокти в плоския камък на теснината и съмкна задница. Нямаше по-силно същество в Планината от големия самотен ловец, по-ловко и по-умно.

Той му заръмжа в ответ извинително и сдобряващо.

— По-кратко, приятелю, знаеш, че не се боя от теб! И не скачай. Не си сигурен дали ще ме победиш! Аз те изпреварих и тази храна е моя. Търси си друга!

Непристойният гняв повторно разтърси тялото на самотния ловец, бълсна се в заснежените скали и се върна, за да мине на вълни по дългото му тяло от врата чак до подпряната за скок опашка. Но едновременно сякаш предупреди задните крака да не бързат, само по-добре да се наместят. Красавец беше големият самотен ловец с тая силна и гневна опашка, с изящно подредените тъмни петна по бялата козина, а тази красота като че ли го правеше още по-неотстъпчив.

Той му показва, че умеет да ръмжи не по-малко гръмко и страшно. Оголи цялата си могъща челюст, после викна с гласа на Планината:

— Разбирам гнева ти, ловецо, но бъди справедлив, иначе ще разсърдиш и мен! — И веднага превърна озъбените си челюсти в усмивка, ръмженето в гръмовит смях, който се затъркаля като камък по сипея. А под навеса на изпъкналото рунтаво чело очите му доизостриха погледа си, с който бяха се забили право в очите на самотния ловец. — Върви си! Не бива да сме врагове, знаеш го!

Разгневеният ловец се опита да откъсне очите си от неговите, но той продължи да ги държи здраво в хватката на възпирането, както бе го научила Планината. До напълни погледа си с нова мощ и успя да го бълсне от камъка. Самотният ловец отстъпи заднешком, повлече корема си, в който ръмженето вече затихваше. Петната по гърба му също забавиха своята игра.

— Върви си! — повтори той тържествено, отново убедил се, че Планината е поставила в очите му оръжие, по-силно от най-големия хвърлен камък. — Ти си ловък и бърз, няма да останеш гладен.

Големият самотен ловец омете още крачка-две снега от теснината под скалния навес с корема си. Изпружи крака, на които още не им се тръгваше, огъна тяло, разигра за последно петната по него, изръмжа, сякаш сам си казваше, че не ще прескочи стената, която бяха вдигнали пред него очите отсреща, обърна се и потегли обратно с унило провесена опашка.

Той му подвикна приятелски:

— Нека се уважаваме, чуващ ли ме! Планината така е наредила.

И сръчно преплете омекналите крачета на скокльото под брадата си. Ръцете трябваше да са свободни за по-нататъшното възлизане към Голямата ледена река.

6.

Затиснат от кроткия снеговалеж, призори сънят навярно бе станал по-дълбок, сънищата — особено залисващи, та никой от четиримата не чу врешенето на козата, вързана доста далеч от палатката им. Сигнализацията не бе задействала, не ги събуди и безгласата паника на носачите.

Пръв подаде глава навън Тошио Мурата и веднага се развила. Багажът беше отвит, разровен, разпилян. От него се проточваха върху снега тънки, накъсани ленти, лъскави, чернокафяви релси, които водеха нататък, откъдето хората бяха дошли. Палатката на носачите изглеждаше още заспала и само насиън бе се отърсила от нападалия сняг. Предвходното платнище лекичко помръдваше от утринния ветрец. А козата, вперила вкаменен поглед към Планината, морзово настоя да разкаже нещо за нея.

Карлсон и Златин изскочиха почти едновременно по чорапи и тънки пуловери. Индуист се дотъри, разлюлян от тръпките на студа, бързо продухал от тялото му топлината на спалния чувал. Тошио клечеше край купчината разхвърлян багаж и я затрупваше с японски думи, които, насечени и звънки, звучеха като лай на пинчер.

Носачите бяха изчезнали. Нищо не бяха взели, дори собствените си вещи, само, кой знае по каква приумица, навярно същата като на старейшината на селото, бяха разпечатали резервните касети и лентите им сочеха сега посоката на тяхното бягство.

— Ето я твоята цивилизация, дето уж търсела информация — побърза младият лекар да издевателства, преди да бе осъзнал истински пакостта. — Тия не щат информация, плашат се от нея!

На Тошио Мурата му потрябва време да се съвземе от удара. Отпусна прехапаната си от едрите японски зъби устна.

— Аз ти говорих за цивилизацията като система. Отделният човек е друго, докторе. Хем я иска, хем бяга от нея! Хем иска да знае, хем предпочита да вярва! Нали затова превърнахте и науката в опиум за народите, както беше казал един ваш човек!

— Знаех си аз, с тия тъпанари!... — изпсува в брадата си Карлсон, който не ги слушаше, унесен да преценява нещо. После мустаците му се разпиляха от радостния вик: — Идвал е! Друго няма така да ги прогони. Оставете всичко и търсете! Тошио, бягай за камерата!

И тръгна в дебнеша обиколка около палатките.

Стъпките на носачите тъмнееха в снега твърде пресни. Размазани около багажа, те поемаха дружно от двете страни на филмовите ленти, които сега документираха единствено суеверната паника на каракорумските жители. На десетина метра наоколо други следи не се виждаха и шведът се върна при козата, като внимателно се взираше пред краката си, да не влезе в капаните. Тя и нему настоя треперливо да разкаже за случилото се, но и до нея нищо не бе се приближавало. Тогава той зашляпа към най-близкото предхълмие, откъдето би могъл да дойде очакваният гост или където е стоял. Утринният студ щипеше обраслия му врат, опитващ се да звънне в ръбовете на ушите, но звънът на човешкото нетърпение го заглушаваше.

Тошио го застигна след малко. Фотоапаратът се люлееше като махало на гърдите му, ръката размахваше по японски миниатюрна видеокамера.

— Проклета пасмина! Да съсилят всичките ми филми!

— Бяха ли заснети? — запита през рамо Карлсон, с поглед към девствената белота на предхълмието, а в гласа му като че ли прозвучава надеждата да е осветено онова, с което биха забавлявали телезрителите.

— Пълните държа в палатката. Предишните пратих в Джамму. Дано поне те оцелеят!

— Значи има с какво да се отчетеш! Не върви подире ми! Търси нататък!

Японецът обидено изостана и пое вдясно.

Златин и Рао, смогнали да се дооблекат, вече се червенееха с якетата си към ледниковото изворче. Облаците избеляваха, разкъсваха се, скоро щеше да съмне окончателно, а можеше и слънце да изгрее, защото този сняг бе дошъл необичайно рано. Внезапно Златин се обърна, а Рао клекна до него. Лекарят вече размахваше червените ръкави на якето си като сигнализиращ моряк на фона на бялото платно на кораба. Викаше с всичката мощ на младите си гърди:

— Насааам! Насааам!

Тошио хукна нататък, но шведът не помръдна, защото, също открил ги, бе замръзнал в съзерцанието си. Следите обикаляха на трийсет-четирийсет метра около палатките, на същото разстояние обточваха и козата с капаните.

Японецът повървя с тях, залепил камерата до лицето си. За всеки случай повторно проследи полудъгата им, а когато завърши краткия си обход, пусна камерата да виси през рамото си и занастройва фотоапарата. Около окото му бе се отпечатал свирепият натиск на гумата от окуляра. Златин вървеше зад него и щом стигнаха при Карлсон, възмутено извика:

— Защо си по чорапи, професоре?

Шведът не погледна в краката си, гледаше огромните бели стъпки в снега.

— Същите са! — и ликуващо се извърна към Златин. — Животни били, а? Голямата стъпка! Това е!

Друг едва ли би тържествувал толкова. Стъпките съвсем не бяха недвусмислено човешки. Доста извити дъговидно, като у едрите маймуни, с по-голям натиск върху външните ръбове, вътре те очертаваха две вдълбнатини от подпръстовите възглавнички, подобно на мечешката лапа, а петата бе къса и размазана. Само отделеният палец на някои от следите би могъл да зарадва истинския палеоантрополог, ако отхвърлеше съмнението, че може да са на неизвестна порода голяма мечка.

Не чул лекарското възмущение (Да се разболееш ли искаш? Точно сега!), Карлсон бъркаше в дълбоките джобове на клина си, но не намери търсенето.

— Нямате ли сантиметър? Трябва и отливки да направя! Тия ли са най-близо? Далечко е стоял! Аз ей сега!

Вълнените му чорапи бяха се превърнали в мокри ледени буци и той ги заподритва към палатката.

Стъпките бяха поне с десет сантиметра по-дълги от ходилата на грамадния скандинавец. Професор Рао също дойде запъхтян и заопипва вдълбнатините на единия отпечатък, като мереше с поглед на каква дълбочина потъва тънкия му, момичешки нежен пръст. Запъшка още по-силно от клеченето и недостига на въздух.

Тошио продължаваше с хищническа стръв да щрака под различни ъгли и с различни светофилтри следващите няколко добре очертани стъпки, които скачаха през повече от метър една от друга.

— Може и да са човешки, ама си е нечовешко! — замечтано въздейхна Златин, сякаш го диктуващ на апаратчето си. — Бос човешки крак в снега! На тая височина! Нечовешко е!

Нарайан Рао се изправи, повървя малко край следите, върна се.

— Ей там се обръщат към планината. При ледниковото поточе, дето и ние наливаме вода. Пил е сигурно. А носачите са го усетили, те имат сетиво за такива работи, не са като нас. И не са ни събудили, за да ни оставят като изкупителна жертва на планинския дух.

— Босият планински дух! — весело обяви Тошио Мурата заглавието на бъдещия си филм.

— Нечовешко е! — за трети път и още по-замислено изрече Златин.

— Защо? Аз съм виждал йоги съвършено голи, че ги и обливаха с вода да се вледенят на скалата. Цяло денонощие прекарваха така.

— Вас ви бива за такива фокуси! — възклика щастливо японецът. — Снимките станаха! Да донесе Карлсон и сантиметъра...

— Може в действителност да не са толкова големи — промълви дребничкият индус. — Може само ходилото му да е такова, за да го носи по снега. Като снегоходки! Балонните възглавнички под пръстите и палеца са особено издути, вероятно са и меки, сигурно създават вакуум при натиск върху гладкия камък.

Карлсон дотича с незавързани обувки и разкопчано яке, под което все пак бе облякъл дебел пуловер. Брадата му сякаш бе станала още по-тъмна от нетърпението.

— Момчета, бягайте да пригответе раниците, докато ние с Тошио направим отливките! Времето омеква, но до обяд следите ще останат. Ще го гоним! Нарайан, такива ли бяха краката на твоя недоволник от небето?

Златин и Тошио изгледаха в недоумение винаги малко загадъчния индус, който разтегли смутената си усмивка с двете нежни бръчици около устата.

— Още по-големи! И напълно човешки, за разлика от тия!

— На мен и тия ми стигат! — избухна в радостен смях Карлсон, докато изтегляше лентичката на автоматичния сантиметър от ролката,

за да я положи край отпечатъка. — Снимай, Тоши! После и в ширина!

Изправи се и заразбърква в котелката, която бе донесъл, пластмасовия прах за отливки, добавяйки шепи сняг вместо вода.

— Вървете, момчета! И умната, да не забравим нещо! Видяхте ли какви сме наивници? Клекнахме само да го чакаме. Оръжие вземете и мрежата, може да се остави да го хванем!

Снегът бе дошъл тъкмо навреме и тайната на снежния човек зейна пред тях като в саморазкритие. Тошио изпръхтя под апарата, нацелен в гигантската стъпка.

— Да знае горкото човечество какво го очаква!

— Не се подигравай — изръмжа Карлсон. — Тия стъпки ще те направят знаменит и богат.

— Ама аз и така съм си знаменит и богат, бе шефе — разсеяно отвърна японецът, улисан в своята работа. — Бедата е, че се не свършват чудесата на света.

Рао и Златин вече отиваха към палатката, да стягат багажа. Лекарят открыто диктуваше в диктофонния дневник на експедицията часа, когато стъпките бяха открити, вида им, разположението на стъпките около базовия лагер, чиято твърдост на отпечатъка говореше, че снежният човек на много места се е застоявал да ги наблюдава. Дори не бе се доближавал до козата, за да влезе в капаните. А бягството на носачите и странната, ритуална безмълвност на произшествието, сякаш наистина бе идвал дух, а не същество, оставило почти човешки стъпки в снега — необикновено големи стъпки!

И съвсем не подозираше младият лекар, че до него върви едно не по-малко тайнствено същество, но с малки ходила, което в този момент отправяше нанякъде си беззвучни молитви:

„Учителю, не ме изоставяй сега, моля те! Кажи ми как да постъпя, ако е свързано с някоя от тайните на Учението! Имам ли право да се докосвам до нея? Ти ни учиш, че истината стои над всичко. Това от тези истини ли е, които стоят над всичко?... И сили ми дай още, моля те, ако заслужавам! Прати ми пак своя целебен лъч! Защото аз не мога да стоя настрана. Нали затова ме призова да стана учен!...“

— Щастлив ли си, учителю? — запита го младият лекар, когато влязоха в палатката и клекнаха пред раниците си. — Карлсон е като

дете, пощуряло от радост. Не му противоречи сега, щото става страшен в такива моменти!

— Ерланд си е голямо дете! Не знае, че разбулането на една тайна не прави человека щастлив. По-често го разочарова. Ако на света нямаше тайни, нямаше да има и онова, дето му викаме щастие.

— Как се чувствуваш? Ще можеш ли...

— Добре, добре — побърза да го успокои индусът и внезапно прихна тихичко над спалния чувал, който завиваше на руло. — Сетих се за един стар дзенбудистки коан. Коаните са нещо като полугатанки — полупритчи. Попитали едного: „Да предположим, че срешнеш махатма. Не знаеш какво да го запиташи, неудобно е и да стоите мълчаливо. Какво можеш да направиш?“ А той отговорил: „Да му прасна един!“

Златин, който също скатаваше спалния си чувал, се изсмя, после сепнато се изправи и озадачено го изгледа. Рао, като уплашен от коана, изостави чувала, зарови лице и ръце в зиналата раница.

— Учителю, аз невинаги те разбирам. Много е нашенски този коан!

Индусът, измъкнал отговора от раницата, вдигна ласкаво тъжни очи.

— Не ние с теб, докторе, ще хванем Снежния човек! Други ще го уловят и ще го показват за пари по панаирите, а като започне да му се скубе козината, ще го продадат на някоя зоологическа градина.

Старият родител също се развълнува от снега. Белите сухи трохички бързо се превръщаха в лъскави капчици върху посивялата му, редееща козина, която не го топлеше както преди. Беше му студено от хапливата мокрота, но въпреки това се радваше, защото Духът на света за него пращаше ранния сняг. Този щеше да е ситен и кратък, обаче зад Великата бяла верига вече се събираха дебелите облаци, които ще спуснат истинския сняг, за да го покрие с топла завивка. Всичко щеше да стане, както бе определено да стане.

Планината го викаше при себе си и той беше доволен, че не се е отвърнала от него. Даде му достатъчно дни и нощи да разведе своето продължение навсякъде, където още не бе ходило, да му покаже всичко, което то не бе виждало. Много изгреви и залези на Горещия дневен приятел го води из Планината-Майка. Не пропуснаха същество в нея да не поздравят, нито тревица да не помиришат, та блажената умора накрая запулсира в костите му с тръпките на нетърпението. И, като търсеше сега в себе си, не откри нищо пропуснато. Най-младото му продължение растеше здраво и силно, самичко щеше да открива неоткритото. Важното бе, че има послушно ухо за Духа на света и храбро око за безкрай на Планината.

Той изпревари първите снежинки, защото облаците овреме го предупредиха за тях, и обра сочния мъх от околните скали. Малко храна искаше вече тялото му, а месото го измъчваше, вместо да му се услажда. После старият родител грижливо обходи отсамния дял на Голямата ледена река. Намери мястото, което преди няколко лета бе си харесал. Реката сама бе му го посочила: Това е най-хубавото място, каза му тя. Не съм стръмна, бавно се движа и снегът си остава върху мен.

Подраницият сняг също дойде навреме, за да изпълни избраното място с мека постеля, да заглади ръбовете на Леда. Вече не му се чакаше. Болките отдавна не се оттегляха от раменете и краката му и след най-дългата почивка. По друг начин го зовяха лъчите на Горещия

дневен приятел и неговата разнолика Нощна сестра, други приказки му разказваха и все по-дружелюбно примигваха към него далечните светове — звездите. Шепнеха му да иде най-после при тях, не само отдалеч да слуша оайните им разкази, след като е уловил храната си и е напълнил тялото си с нея.

Оставаше ли му още нещо?

Изпълни всичко, каквото Планината повеляваше за такъв случай. Не му достигнаха силите само още да отведе продължението си, но го изпрати с точни указания да се запознае с онези чудновати същества, които единствени в Планината приличаха на тях. И сега го усещаше в обратния път. Сигурно ги е видял, щом е доволен, а и хубава храна ще да е хванал! Ситните снежинки, сякаш също зарадвани, се въртяха в ритъма на неговата весела неуморимост. Налагаше се да го дочака, макар да нямаше какво повече да му казва. Планината така бе наредила. Той, самият, също стоя някога край Голямата ледена река, докато Планината прие неговия престарял родител. Дори се наложи сам да го пренесе до избраното място!

Сега вече седеше и той до своето място, избрано от него от Реката, кръстосал кокалести крака за повече устойчивост и уловил в очите си онзи далечен връх, където Духът на света слизаше най-напред, защото беше най-близо до небето. Отслабнали обаче, очите му размиваха очертанията на нещата в далекото, правеха ги неясни. Коленете пак се обадиха с протяжната болка и тя отекна в тялото му в съзвучие с песента на Планината, която го викаше да потегля. Гласът на Планината отдавна вече се превръщаше у него в подобие на песен. Ту игриво-весела беше тази песен, мамеща тялото за танц, ту замъгляше очите му с неназовима тъга, а сега бе станала протяжно-сладостна, като болката в коленете, и унасяща за сън. Но трябваше още мъничко да почака, още съвсем малко!

Снегът спря така внезапно, както бе и започнал, сякаш да му даде това нужно му още малко време. Облаците се заразкъсваха и главата на върха се открои мътнобяла, забита в синьочерния отвор между облаците. Защо се промени снегът? — запита той Върха, който бе най-висок от всички и виждаше най-далеч. — Вкусът му не е както преди, когато аз бях младо продължение. И мириසът, и цветът му понякога се менят. Усещам това като лошо.

Лошо е — потвърди Планината от своя най-висок връх. — Идат отнякъде други ветрове, топли и мръсни. А аз не мога да поемам повече топлина, отколкото ми дава Горещият дневен приятел. Чужда ми е тази нова топлина, като болест е, но ти не се бой! Ще дойдеш в мен и ще ти бъде добре.

И животните стават по-малко! — каза ѝ нежно той, защото и нейната песен бе станала тъжна, въпреки радостното си обещание.

По-малко стават! А онези, които приличат на теб, твоите мънички и пакостливи сродници, стават все повече. Боли ме от тях, но ти не се бой! Ще дойдеш в мен и ще ти бъде добре.

Иска ми се и моето продължение да обичаш.

То също ще дойде в мен и ще му е добре.

Скоро ли? — запита я старият родител.

Моята песен е песента на времето. И ти не се страхувай от него, защото си част от мен! — отвърна му Планината.

Радвах се на твоята щедрост и на добротата ти — поискава да се увери старият родител. — Даваш подслон на телата ни и достатъчно храна за тях, и винаги верен отговор на онзи, който умее да те пита. Ще ли бъде така и за моето продължение?

Песента на Планината изведнъж загърмоли в претъпения му слух с ехото на свличащи се камъни. Побърза да ѝ каже:

Познавам твоя гняв, когато се караш с Небето. И твоята радост познавам, когато разговаряш с Духа на света. Някога по друг начин ги редуваше, но винаги успяваше да ни предупредиш. Защо промени реда им. Ние ли те сърдим?

Напрегна слуха си и му се стори да чува през далечния гърмол на каменни реки гласа ѝ отново като предишната сладостно-протяжна песен.

Не мога да поемам повече топлина, отколкото ми дава Горещия дневен приятел, а това ме беспокои. Лошият въздух отнема храната ви и това ме гнети. Загрозяват ме мръсните ветрове и от тях ме боли. Но ти не се бой! Ще дойдеш в мен и ще ти бъде добре.

Ида, Велика майко! — каза ѝ той.

Понамести се за опора, сплете ръце пред гърдите си, за да стопли онова, което вътре в него биеше по-нетърпеливо отпреди. Успокой го и отново закова неподвижен поглед в оня най-висок връх на Планината, който я свързваше с Небето. Отпусна се. Всичко в себе си разхлаби,

всеки възел в тялото развърза и престана да вижда отделните неща. Планината и Великата бяла верига потънаха в необгледна равнина, извътре нажежена от радостно сияние. Гмурна се в него, но не падна никъде, защото го пое ласкав вятър, не вятър, а песен, и го понесе нанякъде. После той престана да усеща и вятъра-песен, и носенето. Тялото му се разшири с безмерно доволство, загуби очертанията и тежестта си, превърна се в порив на вятъра или в мелодия на песента и полетя над безкрайната равнина, по която се гонеха сини, жълти, зелени и червени цветове, също като тревите, които лете засипваха нозете на Планината. Настигаха се в ритъма на песента, преливаха се един в друг и пулсираха в примиращата сладост на сиянието.

— Ето ме, родителю мой! — викна насред песента на сиянието един чужд на равнината глас и на стария родител му потрябва много време отново да се превърне в тяло, което седи на Голямата ледена река, да си припомни, че обича този глас.

Изръмжа в отговор:

— Чакам те, продължение мое — но звуците се процедиха като стенание през разклатените зъби и той се постара поне в гласа на Планината те да зазвучат радостно: — Дочаках те, защото и Духът на света го искаше.

8.

Като насилаше към спокойствие възбудата си, избила на тъмночервени петна по челото и скулите му, Ерланд Карлсон разви хряще пресметливите страсти на експедиционен водач, унаследени от великите скандинавски пътешественици и полярни изследователи. Отливките не излязоха особено сполучливи заради мекия и мокър сняг и той се надяваше под снега да не ги повреди звяр или човек. После се отдаде на подготовката. Струваше му видими усилия да не позволява никому да бърза, та да не забравят нещо. Скъпернически броеше всичко, което щеше да им бъде необходимо поне за седмица, а пък многоетажните раници, нанизани върху леки тръбни носачи, се издуха до пръсване. Накрая пренесоха външния багаж в палатката на носачите, вързаха и козата в нея, като ѝ постлаха сенoto, което бе изпогазила.

Японецът пръв не издържа на прекалено бавната подготовка.

— Да бяхме се поне и обръснали! Ще го изплашите с тия бради!

Отнасяше се естествено само за Карлсон и за черната четина на българина, защото двамата с Нааян Рао бяха почти голобради.

След като затегна пушката и снегоходките да не се люлеят, но да бъдат и лесни за сваляне, Карлсон намери най-после време за усмивка.

— Тоши, ти ще обръснеш снежния човек, та да се увериш, че наистина си приличате.

И даде знак за потегляне, а щом излезе навън, се преобрази. Очите му с хищнически блясък заотразяваха сиянието на снега, дори топчестият нос щръкна над буйните мустаци и с кучешка стръв се насочи подир следите. Поведе ги на метър встрани от тях, да не ги повреждат, и така сякаш онагледи двата пътя в развитието на човечеството — босият и обутият.

Прекалено бяха разчитали на кръвожадния нрав на „планинския дух“. Защо само бе обикалял около бивака им? Защо не бе посегнал на козата? А защо и самата коза и носачите бяха се държали така бездушно? Със същото недоумение постояха край изворчето с

ледникова вода, където снежният човек не само бе се навеждал да пие, но и сякаш бе стоял в раздвоение. Стъпките бяха необичайно големи и добре оформени, та Голямата стъпка направи нови отливки. После закрачиха с равномерна крачка по склона. Немите си въпроси отправяха единствено към големите стъпки, които им се струваха все по-човешки, и не се запитваха дали не е илюзията на прекаленото им желание навикът да ги смятат за следи на човек. Никой от тях, дори дългокракият швед, нямаше такъв разкрач. Липсваха признания и съществото да е скачало. Широкото босо стъпало никъде не бе затъвало, както затъваха собствените им катерачески обуща. Изглежда, неслучайно са го кръстили „снежен човек“! Умееше този човек да ходи по снега, а те, щом почнаха да изкачват хребета, запъшкаха в нарастващо усилие под тежестта на огромните раници.

Опитни планинари, Карлсон и Тошио се редуваха да водят, макар плиткият сняг да не се нуждаеше още от пъртина. Последен в индианската нишка, която източваха успоредно на следите, стъпващ Златин, повече заслушан в дишането на индуса пред себе си, отколкото в собствените си мисли, които от време на време шепнеше разсеяно в единия от диктофоните. Професор Рао все по-често залепваше маркучето на кислородния патрон към устата си. С изкачването въздухът ставаше осезаемо по-рядък, а и новият сняг сякаш бе го промил и като че ли разредил.

При всяко негово посягане към маската младият лекар го застигаше с въпроса „Учителю, как си?“ И всеки път Рао го успокояваше, докато, почти на хребета, захлипа от задухата:

— Интересно кое ще ме убие най-напред, планината или любопитството?

— Защо скри от нас исхемията си? Защо не даде да те прегледам?

— Пийни един чай, докторе!

Другите бяха спрели на хребета да ги дочакат. Всички носеха в страничен джоб на раниците си титанова бутилчица кислород, но адаптираните им дробове още нямаха потребност от него. Златин изпревари Нааян, рече тихо като да докладващ на рапорт в болницата:

— Учителят трябва да се върне. Не отговарям за него.

Чул думите му, довлеклият се до тях индус заекна с разкривени, почернели устни:

— Само затова ли? Да не носиш отговорност?

— Ти и нощес не беше добре — укори го шведът с дълбоко и кротко дишане, после не удържа избухването си. — Защо изобщо дойде с нас, да те пита човек!

Тошио бързо се намеси:

— Да пийнем по едно саке, шефе!

— Преча ли, Ерланд? — Индусът единствен си позволяваше да го нарича по първото име, а сега го изплака задъхано.

— Нощес имаше температура, нали ти пипнах челото!

— Защо не ме събудихте? — направи опит за възмущение българинът, но не прозвуча сполучливо искreno. В условията на Каракорум допълнителните грижи тежеха десеторно.

— Ела, ела! — дръпна го за ръкава Карлсон и му подаде бинокъла си. — Погледни!

Стъпките на йети се низеха в права линия по стръмния обратен скат. Някъде по средата му правеха рязка чупка, чиято причина бинокъльт не обясняваше, губеха се за кратко, за да се появят отново като едва различими петънца по склона на още по-високия и стръмен отсрещен връх.

Индусът облиза спечените си устни и виновно се дръпна в своята вродена скромност.

— Ще ви избавя. — Но още се надяваше на нещо.

— Тошио ще ти донесе хубави снимки! — като дете го утеши огромният му опонент.

Нараян Рао измъчено се самоиронизира.

— Сам съм си виновен! Кой ме е карал да кривна от здравословния път на неандерталеца към хилавите кроманьонци!

— Връщай се — отново позагуби търпение водачът на експедицията. — Ще падне голямо ходене! Чакай в палатката! Току-виж дошъл ти на чай, докато ние се трепем тук!

Лекарят го придружи няколко крачки с наставленията си.

— Недей да бързаш! Два часа сме вървели, не повече. Имаш всичко, знаеш кои лекарства да вземеш. Непременно и аспирин! Повечко чай, повечко лежане! Вкарай козата при себе си, да не скучаш...

— И пушката зареди, дето я оставихме! — догони го като планинско ехо гласът на Голямата стъпка.

Втората карабина, зарадвана от споменаването, весело се залюля на гърба му, когато той се запъти към японеца, стъпил върху оголения от снега скален връх.

— Опитвам се да картографирам — рече Тошио, взрян в окуляра на бусолата. — Малко са ми касетите, и филмите са малко. Тия идиоти всичко съсипаха.

Този район в южния дял на Каракорум липсваше на дребномащабните карти и Карлсон разтвори планшетния бележник, измъкна и един модернизиран малък кипрегел. После занастройва гривната на компаса, опасал с каишката си китката му над часовника.

— Трябва да кръстим няколко ориентирни върха.

— Онзи го записах Йети, а оня там Олмаст, ако не възразяваш. Трябва поне още два.

Българинът се качи при тях, погледа върховете, прихна доволен, че се е отървал от досадния пациент.

— Виждал съм една карта, правена у нас от руски шпиони преди Руско-турската война. Имаше няколко върха с едно и също означение, но на различните ни диалекти. Като питали селяка как се казва ей оня връх, той сигурно им е отговорил на своя диалект „Ебълига“, „Ибълиго“.

Думите му излизаха от устата на весели парни облачета като реплики от комиксите. Беше се застудило.

— Май не ти се вярва да го стигнем! — измърмори японецът под бусолата.

Златин повтори псувнята — превърната от далечния му сънародник в синоним на „не знам“ — на нюйоркския сленг, отвърна:

— В едно съм сигурен! Не бива да го смятаме за по-глупав от българския селянин преди век и половина.

— По-малко приказки, момчета! — изръмжа им Карлсон с изпъната ръка. — Тоши, засечи и ти оня връх там и да го запищем Схул!

— Това пък какво е? — извърна японецът бусолата в указаната посока, след като драсна някаква линия в планшета си.

— Така сме нарекли близкоизточните неандерталци. Някои ги смятат за хиbrid между двете основни линии.

— Ей, аз не съм хукнал подир вашите хипотези! — засмя се Мурата. — Хипотези не се снимат. Искам го жив и грамаден, и космат! Колкото се може по-космат!

— Ти ли го искаш такъв, или твоите телевизионни зяпачи? — подхвърли вече през рамо шведът и заслиза с такова презрително нетърпение по склона, сякаш да покаже, че няма по-омразно за него видение от седналия пред телевизора човек, който наблюдава света само на екрана.

А всъщност тръгна почти насила, за да се изтръгне от сързерцанието и размисъла, към които с някакъв магнетизъм го мамеше белият еcran на Каракорум. Докато мъдростта на вековете се силеше да му внуши, че съзерцанието и имената винаги предхождат познанието и че йети не е станал истински човек тъкмо защото не се е научил да кръщава нещата, а като животните е вървял сред тях подир носа си.

Японецът обаче викна подире му, намеквайки за субсидията на телевизионните компании.

— Ако не бяха моите зяпачи, и ти нямаше да си сега тука!

— Хайде тръгвай! — побутна го успокояващо българинът, защото отново щеше да върви последен.

Но по склона надолу, който вземаха на скиорски зигзази, за да убиват стръмнината му, подвикна към червената, сякаш по-висока от самия японец раница:

— И самката ли я искаш толкова космата?

Мурата се поспря, оголил всичките си жълтеникови и мокри от усилията зъби.

— Ъхъ! Аз ще я чукам, ти ще я снимаш. Знаеш ли какъв порнофилм става! Луда пара ще падне!

— Комплекси, комплексии! — провикна се младият българин, а смехът му накара водача на експедицията да се обърне и просъска:

— Полудяхте ли? Та той е наблизо и сигурно чува по-добре от нас.

— Прощавай, шефе — сякаш нарочно не сниши гласа си Тошио.

— Запитахме се само какви ли комплекси има снежнияят човек.

Карлсон го изгледа и все пак се усмихна. Защото малко преди това една студентка бе му пошепнала: „Ти си красив, професоре!“ Всеки семестър се намираше по някоя млада глупачка да му каже това.

А той си знаеше, че не е вярно, че е ленив и скучен любовник. Едрото му и грубо лице, очите, които приличаха на топчета мръсносинкав лед, винаги зачервеният и обелен от високопланинските слънца нос, рядко подстригната, небрежно рошава и разноцветно рижава брада не можеха да са хубави! И тия грамадни лапи с червени косъмчета и възчерни кокалчета по пръстите! И все пак му го казваха с предани на самоизмамата очи!

Но щяха ли да му казват, ако не изчезваше всяка година за дълго от човешкия свят, ако вечно не тичаше подир нечии стъпки и кокали, ако си седеше по пантофи пред телевизора и само от време на време произнасяше някоя лекция с плиткия блъсък на фалшиво злато? Едвали! Тук беше неговата красота, не там! И когато смехът на младите мъже се срина по снега, за да го блъсне в гърба, той го усети като освобождение от напрежението. И се усети още красив и силен покровител на света.

А Каракорум проблясваше около тях с миллионите невинно-насмешливи усмивки на своя сняг, сякаш скрил под него всичкото знаене на планината, та великодушно разрешаваше на нейните рожби прастарата детска игра на „Ти гониш!“.

9.

Като се подпираше на пикела в обратния път, наведен под раницата, известният професор доктор Нараян Рао много повече приличаше на пазарните статуетки от абносово дърво, изобразяващи скитащи монаси и просяци. Въпреки модерното си алпинистко облекло и лъскавата малиновочервена раница. Рече си по някое време „Така и до довечера няма да стигна!“, но не му достигнаха силите и да се обезпокои. Не толкова физическата умора движеше така бавно краката му, колкото внезапната, като исхемичен пристъп, психическа криза. Защо не биваше да е там, когато най-после може би щяха да го видят? Предпазваха ли го от нещо висшите сили, чийто избранник отдавна не се усещаше? Сетили ли се бяха за него?

Да не би легендата за планинските духове от вас да е тръгнала, Учителю? От случайния допир на планинските жители с вашия дух, с вашето присъствие. Нали тук някъде, казват, било вашето обиталище? В Хималайския масив, в Тибет, а може би и в Каракорум? Тогава снежният човек ще е просто неизвестно животно или само човек. Но защо според легендата погледът ви ще е убиващ? Вие никого не убивате, вие помагате на хората да живеят. Вас ли съм тръгнал да гоня, Учителю, който изчакваш своето време, за да предпазиш човека от гибел? Затова ли ме връщаш?

Той знаеше, че не ще получи отговор. Отговор на такива въпроси се получаваше, когато ги задаваш без думи, когато мислиш безсловесно, не когато пъшкаш из някакво нанадолнище с последни сили, ограбвани ти и от думите. Но думите продължаваха да престрелват от всички посоки главата му и сякаш не него, а Учителя настояваха да утешат!

Не, там нямаше да стане нещо лошо! Ерланд не би го позволил! Той е търсач, не грабител и разбойник. Все едно какво е, дух или същество, шведът няма да вдигне пушка срещу него! Не ще се опитва да го хване, за да прави с него зрелища на хората! Най-много да го снима, най-многото да отреже кичурче от козината му, после ще го

пусне! Може и да не знае принципите на Учението, но на тях е послушен този възглупавичък швед и никога не ще направи зло! Виж, японецът... Колкото служи на доброто, толкова сякаш е овладян от тъмните сили и те го карат настървено да шари по планетата, да снима, да снима, сякаш Мракът се нуждае от филмите му, за да управлява по-добре злото на света...

— Учителю, на тях ли ме предоставяш? — изохка почти на глас Нараян Рао в едно от поредните сядания в снега, при което, облегнат на раницата, вдигаше глава към небето.

Пресният сняг, въпреки че слънцето така и не се показва зад далечните хребети, доуморяваше със зърnestите си отблясъци и очите му търсеха почивката горе, където не властваше тази мъртвешка саванна застиналост. Там пъстрите облаци се гонеха и застигаха с пародийно-весела драматичност, сливаха се един в друг в нови форми, като в комедия на преобличанията, раздираха ризите си, за да приемат пътта на другите, които извираха иззад осемхилядниците на Каракорум.

Зловещ и страшен, на част от астралния свят прилича Каракорум, когато си сам в него, а Висшите сили са те изоставили!

— Защо, Учителю, нито веднъж не усетих психическата енергия на йети? Човек ли е, или животно? Заради сърцето ли не я усетих? Провиних ли се в нещо? Лошо ли направих, че тръгнах изобщо да го търся? Но нали Учението това ни позволява, истината да търсим за всяко нещо! Прати ми отново своя целебен лъч, Учителю!

При всяка продължителна почивка, усещаше ли се по-добре, отново и отново се опитваше да се обърне вътрешно към центровете на психическата енергия, за да влезе в тон с пулсациите и чрез тях да намери загубения контакт с Учителя. И всеки път усещаше празна онази мистична чаша, която се намирала в областта на сърцето. Виждаше я като загубило своя блъсък старо алуминиево канче. А мантрата, която произнасяше с пресъхнали, беззвучни устни, кънтеше в нея механично и кухо.

— Прости ми, Учителю, че опростявам нещата по навика на нашите земни знания! Прати ми малко от кислорода на Огнения свят! Та пак да срещна светоносната твоя мисъл! Не ме лишавай докрай от моето кармическо право!...

Палатките вече се оранжевееха като невени върху бялата покривка на котловината, но само яркият им цвят илюзорно ги доближаваше. И все пак след около час влачене в снега Нааян рухна пред входа на първата. Козата в палатката на носачите го усети и го поздрави с няколко melodични морзови тирета.

Не помнеше колко е лежал така. После влезе в палатката, спусна само престилката над входа, без да го събере с циповете, та да влиза повече въздух, с последно треперене на ръцете разгъна спалния чувал и се просна върху му, както си беше облечен. Смъкнал тежката раница, като че ли му поолекна и се надяваше да се съвземе, щом поспи. И в повторен опит за медитация да намери онова, което лекомислено наричаме „себе си“, без никога да не узnavаме какво всъщност е то. Тъмнооранжевият мрак в палатката обаче го лиши от белия простор на пространствата, изпълнени с животворящата светлина, и сякаш окончателно го затвори в нечистите пластове на астралното. И той запита, по-скоро мракът запита, не оня далечен и никога невидян Учител, към когото бе се обръщал за помощ: „Това, моето, болест ли е, или е обсебване? На чужда воля ли роб съм станал, като тръгнах с Карлсон да го опровергавам?...“

При изпъването върху спалния чувал в основата на гръбначния му стълб се загнезди постоянна, почти сладострастна болка. Отначало тя го обнадежди. Ако центърът Кундалини, както го определя Училието, се е разбудил, той не можеше да не извие огнената си змия нагоре, да проводи енергия към по-висшите центрове, да ги подхрани за нова дейност. Защото едва ли така насред пътя...

Зачака, но болката нито изчезна, нито разреди нещо в него, засилваше се с лежането. Превръщаше се в обикновена протестна болка, виеща грубо и зло, и Нааян Рао си каза от много месеци насам на хинди:

— Това тяло май не ме иска повече!

И сякаш я доразсърди или подсети, защото болката от Кундалини хукна по гръбначния стълб, рязко се отклони към лявата плешка и с убийствена отмъстителност прониза изотзад и едновременно стомаха и гърдите му. Той стисна зъби да не извика, отвори ги да поеме въздух, а нямаше никакъв въздух пред лицето му, насили се към тиха вътрешна тържественост, та да не прибавя смут към напрежението в пространството. Напразно! Някой му нашепна в оглушелите уши, че

когато ученикът е готов, явява се и Учителят. Напразно! Думите надвикиваха воя на спазъма в гърдите му:

Винаги ли... винаги ли, когато на човека му предстои... по-напред скъсва с познанието, преди окончателно да е скъсал сребърната нишка? Винаги ли застава гол и безпомощен... на прага? За да се вкопчи в надеждата, че оттатък...

Болката връхлетя гърдите му с нова, ураганна сила, завъртя го в обезумяващ страх. Някъде в ръката му се обади волята на мускула, да извади от онези хапчета в джоба, да ги пъхне под езика, но той застави ръката си да не послуша бунта на своята гордост. Краят на страха бе в знанието! И настоя вече за новото познание. Към него бе отправено и последното му питане, което хрипливо се бълсна в меките стени на палатката:

— Заради единството ли? Не е ли то на Земята?

Последният удар на болката спря сърцето му и го разтвори в очакване на отговора.

10.

Донесох ти храна — казаха очите на неговото продължение.

Тези пъргави и весели очи той особено обичаше, защото се хвалеха или питаха, както правят децата. А неговите собствени очи все по-често се втренчваха неподвижно към Великата бяла верига. Звуците в гърлото му също бяха се постепенно вкоравявали, както снегът в ледените реки. Но ако Планината бе решила да отнеме гласа от очите и устата му, оставила му бе онзи свой глас, с който той още можеше да разговаря с всички за нея.

Продължението му разкъсваше храната, за да извади най-крепките парчета, и непрекъснато го обливаше с веселите думи на очите си:

Самотният ловец гонеше този малък скокльо. Казах му, че е за теб и той ми го отстъпи. Добър е самотният ловец, разбираме се с него. Можеш ли да сдъвчеш това, или аз да ти го сдъвча?

Недей! — отвърна старият родител с гласа на Планината в себе си и с мъка се изправи, защото коленете му бяха започнали вече да се превръщат в част от леда на реката. Дори проскърцаха вътрешно, както скърцат малките ледени реки върху невидимите камъни. — Благодаря на самотния ловец! Ти изяж храната, имаш нужда от нея! Снегът дойде по-рано и ще стане трудно. Видя ли ги?

Още ги виждам! Тъжно ми е за тях, толкова са жалки и страхливи!

Но са много и събират своя страх накуп. Тогава стават зли.

Като онези ли дребни ловци, дето ги пазят?

По-умни са и са по-свирепи, а понеже са неизброими, правят големи пакости. Планината не ги обича.

Планината навярно ги слушаше, но не вземаше страна. Само попиваше безгласния им разговор в гълбините на своето всевластно мълчание. Трупаše мислите и чувствата им като преспи в онези безкрайни простори, където събираше за Духа на света всички мисли и чувства на живите същества.

Не бива ли да ги обичаме? — запита продължението, загледано как се изцежда между пръстите му още незамръзналата червена кръв. Тя беше толкова вкусна, поне нея да бе облизал старият родител!

Храни се, продължение мое, искам да те погледам! Хубаво е да гледаш, когато някой се храни! Виждаш как Планината влиза в него, как всичко влиза едно в друго, за да продължи животът в нея. А ти ги обичай, Продължение мое, както обичаш всичко в Планината, но повече не ходи при тях!

И в заслоните им светят късчета от Горещия дневен приятел, когато той отиде да спи.

Измама е. Моят стар родител ми е разказал, че далече, далече във времето те са ни прогонили от себе си с тази хитрост. Лъгали са ни, че могат да късат парчета от Горещия дневен приятел, но Духът на света открил измамата им и ги наказал да бъдат дребни. И те и досега му отмъщават, като непрекъснато воюват с него.

Великата бяла верига отново бе започнала да изригва буйни тъмни облаци.

Родителю мой — рече младият през звучното хрускане на челюстите си, които без усилие смилаха тънките кости на скокльото. — Има и други. Не са много, а не ги е страх от нас. Вървят по следите ми. Какво искат?

Старият обходи с очите на Планината близките хребети. Надникна в доловете зад върховете, но никъде не ги откри. Отслабнали бяха и очите на Планината в него. Щом така е решила, така трябва! Но щом позволяваше на продължението му да ги вижда, значи и към него ще бъде дълго добра. Каза:

Понякога идват различни от тези, при които те пратих, но и те не са ни настигали. Планината знае какво искат, затова ни пази. Не ги приближавай, Продължение мое! Те също никога не ще чуят гласа на Планината в теб. Душата им е по-затворена, отколкото на другите същества в Планината.

Храната изчезваше на едри хапки в силната уста на неговото продължение и той отново се обърна към Великата бяла верига, но чу само, както и преди: „Не се бой, ще дойдеш в мен ѝ няма да те намерят!“ Рече:

Привършвай! Тя ме чака!

Младият бързо оглозга големите кокали. Хвърли ги зад гърба си, без да се обръща, та на онова място да израсте друга храна. Той слушаше с готовност своя най-стар родител. Имаше още двама, помлади, но този обичаше особено силно. Старият родител все любопитни неща му показваше и все хубаво говореше за тях! Затова и радостно пое с него на дългата последна разходка. Ако не са разсърдили Духа на света или Планината с нещо лошо, старите родители така тръгваха със своите продължения. След което продълженията им се връщаха сами. Знаеше че, така е наредено, но още не знаеше как точно става и беше нетърпелив да го види.

Готов съм, родителю мой!

Старият улови очите му в погледа си, укроти тяхната палавост, накара ги да се извърнат към небето.

Виждаш ли, Продължение мое, иде големият и топъл сняг, за да ме покрие! Трябва вече да вляза в Планината. Ние сме част от нея и винаги в нея се завръщаме, когато тя ни повика. Хайде!

И той закрета с подвити колени, с разлюляни мършави хълбоци към средата на Голямата ледена река. Там, като мека бяла уста, зееше в очакване отворът, който тя бе приготвила за него. Новият вятър долетя откъм Великата бяла верига, бълсна ги с прохладна ласка в гърба. Като приветствие от Духа на света дойде и като подкана.

Слушай Планината, Продължение мое — заръча му старият родител. — Не прави нищо против нейната воля, тогава тя ще се грижи за теб!

И му нареди още да стои край входа в леда, за да се убеди, че Планината го е приела. А докато се смъкваше на дъното на това нежно загладено от първия сняг гърло на Голямата ледена река, облаците заспускаха отгоре му едри и меки като мъха на новородено птиче снежинки. Те бързо се сгъстиха, от което въздухът изведнъж притъмня. Отлетя и поривът на вятъра, секна песента на Планината и всичко в нея затаи дъх, за да се извърши великото тайнство на сливането.

Старият родител изпъна тяло, скръсти ръце над хълтналия си корем и затвори очи. Но и през спуснатите клепачи му каза:

Влизам в Планината, Продължение мое, и нейната обич към вас ще стане по-голяма, защото ще се влезе в нея и моята обич към вас!

Така кажи на другите!

Снегът бързо покриваше покорно легналото тяло. Заглади ямките на очите и ямките на шията. Пълнеше кухините между краката, между костеливите ръце, превръщащо го в голям и красив снежен човек. Топлината в него обаче ставаше все по-влажна и по-уютна, като в утроба на майка, и все по-дълбок ставаше снегът, в който тази топлина го стопяваше, докато Голямата ледена река окончателно го вля в света на вечната светлина, където живееше Духът на света.

Младият изведенъж се усети не продължение, а временно отлагане на това, което се извършваше пред очите му, и му се прииска да не си отива сам оттука, но Планината му каза да си върви. И да предаде на другите, че отсега нататък старият родител ще бъде навсякъде и във всичко. И му заръча Планината да запомни мястото, та когато самият той стане стар родител, да знае къде влизането в нея става най-тържествено и бързо. После тя цялата се скри зад безшумния снегопад.

Младото продължение престана да различава каквото и да било на разкрач пред себе си, но въпреки това съзря онзи най-висок връх, който вечен и величествен бе изпратил снега, за да скрие всички следи пред загадъчните сродници. Благодари му, а Духът на света му отвърна с внезапна вихрушка. Снегопадът се завъртя в лудешки хоровод. Притъмня още по-силно и Планината зарева с хилядите си гърла.

Така ли ставаше при влизането в нея, или бяха недоволни от някого?

Той постоя известно време в недоумение, докато виелицата събаряше от плещите му залепените преспи, както бе виждал да ги смъква от острите самотни камъни, и тръгна да търси надвесени скали или пещера, където да изчака гневът на Духа на света да утихне. Планината все така пригласяше страшно с воя на безброй незнайни ловци, но той бе вече уверен, че него, за да опази и неговите врагове да пропъди, правеше това Планината. Отвъд стената на снега и недалеч от мястото, където щеше да се подслони, бе съзрял един уродлив сродник с грамадна гърбина да се бори с виелицата, да залита и да пада, на четири крака да души снега, както правеше самотният ловец, за да улови следите му, които снегопадът погребваше дълбоко под себе си.

Не му дожаля нито за отчаяния сродник, който сигурно щеше да загине в жалкото си единоборство с Духа на света, както бе виждал да загиват и други същества в Планината, нито изпита радост от

напразните му усилия. И дупката под скалата щеше да го топли с тихото песенно доволство от всичко, което бе станало и ставаше в Планината.

11.

По средата на склона все пак се наложи да завържат снегоходките. Снегът криеше под себе си опасни дупки и сипеи. После Карлсон, поставил на необикновено големите си обуща два пъти поддълги снегоходки, поведе двамата в загадъчния обход, който снежният човек бе предприел, вместо да пресече направо към отвъдния хребет. От фуниебразния дол, в който се спускаха, празнично белият и спокоен Каракорум във всички посоки изглеждаше по-малко страшен и повече наперен, че няколко от неговите върхове имаха вече имена, а тия странни същества с големите червени гърбици вероятно носеха в тях още.

Разбира се, такава мисъл можеше да се роди само в диктофона на доктор Иван Златин — от младата му самонадеяност. Подновен от снега, необозрим, Каракорум си се извисяваше високо над смешните човешки усилия и глупавата им самовлюбеност. И над живота изцяло, защото никъде по склоновете и в гънките му не се забелязваше нещо живо. По-едрата растителност не дръзваше да проникне дотук, а клекът послушно бе легнал под първия сняг. Единствено живо присъствие издаваха следите от огромен бос крак, а това, кой знае защо, озадачаваше човека повече от самото съществуване на Каракорум.

За да слязат, им потрябва час. Изкачването на отсрещния хребет им отне два пъти по толкова и без бинокъла вече се виждаше, че стъпките се отбиваха някъде по средата на ската, за да хукнат отново към следващия хребет.

Поел водачеството, Тошио Мурата пръв откри сред равната белота тясната площадка под широка скална козирка над главоломната урва. Пръв и отгатна какво се е разиграло на нея. Отдалеч се развика:

— Чакайте там, не идвайте!

Захвърли раницата в снега, залепи на окото си камерата и закрачи сантиметър по сантиметър, като ту се навеждаше, ту опасно накланяше тяло над бездната. За щастие привърши бързо, защото

другите двама, само захвърлили раниците, едва обуздаха нетърпението си. Сочеше с пръст и обясняваше, както в старите романи от Дивия запад Следотърсачите с литературна безпогрешност описваха случилото се.

— Сигурно е снежният леопард! Ето стъпките му! Леле, колко съм го гонил! Май един-единствен колега на света веднъж го е снимал отдалеч, но снимките са кофти!...

Разлятите меки отпечатъци наподобяваха стъпките на голяма котка. Непосветеният можеше и на друго да ги оприличи, но Тошио Мурата бе изпаднал в такъв захлас, сякаш не търсеше снежния човек, а тъкмо неуловимия снежен леопард.

— Тука е скочил през камъка, ударил е с опашка. Тука е почнал да дебне! Скална коза е проследил. Тия дупчици са от следите й, познавам ги. А нашият човек е дошъл оттам! Като гледам скалите, мисля си, не повече от три часа. И козата изчезва. Но битка не е имало, щеше да личи.

— Какво ли са си казали? — подметна присмехулно младият лекар и се просна встрани от следите да си почине.

Ентузиазмът на Тошио си остана несломим.

— Ти ще го съчиниш! В стила на Киплинг. С фотоиллюстрации.

Карлсон се върна при раницата си и деловито зананася в планшета си разположението на следите по тясната площадка. Измъкна и миниатюрния кипрегел, да картографира местността.

Дупчиците от копитцата на скалната коза свършваха край урвата, сякаш бе скочила там, но снегът надолу бе недокоснат. А снежният леопард очевидно е отстъпил. Ако е хванал козата, щеше да има петна от кръв. Виждаше се доста еднозначно мястото, където бе повлякъл задница, после се е обърнал и следите отзад се омешваха със стъпките на пристигането му оттък скалния издатък, който като странична стена полуприкриваше тясната площадка в отвъдния ѝ край. Докато грамадните отпечатъци от ходилата на снежния човек, отначало близки един зад друг или успоредно разкрачени, после равномерно се изкатерваха право по склона над козирката.

Необикновено силно същество и неуморимо, отбеляза в себе си шведът с нарастваща смесица от тревога и възхищение. Щом с такава лекота изкачваше тия стени! Той самият здравата би се озорил, но

малко да си поеме въздух... Такъв шанс друг път едва ли щеше да се удае!

Сетил се, че е разточителствал с лентата, Тошио се почувства виновен.

— Прощавай, шефе, ама това е то човекът! Смята планетата за своя и много се сърди, когато тя крие нещо от него. Като тоя прословут снежен леопард. Защото цивилизованият човек иска всичко да притежава. Ако не може в зоологическите градини, поне в албумите си да го има! Непременно ще се върна и тука ще го дебна, щом това му е районът!

Карлсон усети алчността на човечеството в думите му, сякаш бе нагазил не в хубав сняг, а в миризливо блато, което бавно погълщае краката му, защото такава алчност е и бездънна. И справедливо щеше да го погуби, заради всичките му греховни усилия да й служи. Понечи да изпсува себе си, не откровението в устата на кинодокументалиста, но се сети, че скандинавците се славят като сдържани хора, и прегълътна на едри гълътки обидата заедно с редкия, студен въздух. Затърси с бинокъла по склона по-малко стръмно място, откъдето, макар и заобиколно, можеха някъде при върха или отвъд него да пресекат стъпките на снежния човек. Но още докато го държеше пред очите си, окулярите изведнъж се замъглиха, потъмняха, сякаш някой бе спуснал сивочерен креп пред стъклата им. Той примига и отмести бинокъла да види какво се е случило. Цялата фуниеобразна падина между двата хребета бе захлупена от неочеквано изскочил отнякъде необгледен, с почти черна сърцевина облак. Същински летен буреносен облак, който изцеждаше вече първите снежинки от себе си. После пороят им рука гъст и едропарцалест като на кичова новогодишна картичка. Повала минута-две безшумно, изчаквайки професорът да надене отново раницата, да постави на лицето си противоснежната маска и очилата, да прехвърли качулката над главата си и тъкмо когато грабна в ръка пикела, изведнъж се усуква като торнадо във фунията на дерето. Каракорум забуча с далечно земетръсно боботене, зави с близкия вой на глутницата околни върхове.

— Ти си луд! — рече японецът, а гласът му се удави в освирепялата полифония на урагана.

— Професоре! — не успя да я надвика и Златин, а Карлсон вече едва се виждаше, макар да не бе изминал повече от десет метра по склона.

Мурата изпъшка под навеса, където се вмъквала само единични снежинки, нахлузи бързо през главата си тънката вълнена маска, захлупи камерата заедно с раницата в дъното до напречния скален нос, където най-слабо навяваше. Взе само пикела в ръка.

Златин, вмъкнал се в най-заветното място, рече:

— Идиотско е! Докато стигнете върха, следите ще са затрупани.

— Ще загине още на върха, бе глупак! — изрева Мурата през лицевата маска. — Бурята ще го изхвърли някъде и ще го засипе.

— Чакай да утихне малко.

Тошио го изгледа през противоснежните очила, навярно учуден от нежеланието му да се помръдне от скривалището си, но това нито се видя, нито се усети, защото думите му прозвучаха коварно кротко.

— В такава буря момче, трябва да са най-малко двама и вързани! Не си ли учили?

— После, ти казах! Той е опитен! — крясна истерично Златин и като че ли надвижваше нещо в себе си, не доосвирепялата буря.

Тя бучеше с хилядите тръби на дерета иолове и с тънките свирки на острите върхове, сякаш целият Каракорум бе се превърнал в чудовищен по размерите си орган. Японецът си пое дъх, както се вдишва при скачането от трамплин, и се хвърли в търбуха на този невиждан и нечуван орган.

Златин стисна клепачи, да не гледа гибелната снежна завеса, сякаш размахвана от великан пред теснината под скалната козирка. Стисна и зъби да не закрещи отчаянието му от внезапната самота. И се свлече до двете раници с мисълта, че за да оцелее, би трявало да се затвори в спалния чувал, докато бурята престане...

След минутка обаче японецът не влезе, направо се изтъркули пред навеса, изпъшка не по-малко отчаяно:

— Веднага губиш ориентир! И краката не те държат!

— Аз ти казах! — искаше да възтържествува Златин.

— Нищо не си ми казал — озъби се Тошио зад маската. — Ще умра, но ще го намеря! Тръгвай! С въжетата и ракети!

Златин прихна зло.

— Вие японците си умирате да умрете! А кой ще снима леопарда?

Тошио съмъкна облепените с буци сняг широки очила, погледна го през цепките на маската със задавено изумление. И се съмъкна обезсилен от другата страна на раницата си, облегна се на нея, забравил, че под нея лежеше камерата. Притихна пред воя на човешката и природна безогледност.

Решил окончателно да им покаже колко враждебен е за човешкия свят, Каракорум бе се превърнал в непрозирна, пронизваща студена преизподня, където плачеха и стенеха всичките погубени от него през вечността души.

Мурата, едва поел си дъх, рипна отново в последна съпротива, вадейки пистолета си. Нахлузи отпреде му ракета, гмурна се в снежния порой пред скалния навес и стреля в преизподнята. Пистолетът задавено изкашля, а ракетата не успя да се вдигне на повече от двайсетина метра. Вихрушката поде червеното ѹ пламъче, завъртя го и то едва измъждука, глътнато от ураганната паст. Той се върна, отчаяно се пълосна на тънкия сняг под скалата.

— Да развием чувалите! — предложи с тиха боязън лекарят. — Ще замръзнем, както сме грохнали.

— Бялата смърт, казват, била приятна — процеди през едрите си зъби Тошио и не се помръдна.

Лекарят колебливо отупа раницата си от полепналия сняг, разкопча кайшките, които захващаха отгоре ѹ бухналото руло на спалния чувал, разстла го, но не посмя да влезе в него, само седна отгоре му.

Тошио дори не погледна какво върши, стиснал свирепо дръжката на пистолета, заслушан в милионогласия хоровод на фуниевидния ад, в който случайно се бяха оказали на единственото що-годе защищено местенце. Воят на бурята като че ли стихваше, но може би бе му се сторило така под стенанията на собствената надежда. Скочи повторно, изчезна и пак се чу само двукратното плякане на следващите две ракети.

Внезапно нещо изфуча с друг, непланински шум по скалата над главата на лекаря, мярна се тъмно и грамадно пред навеса и с чуvalен плясък потъна в гърлото на виещата фуния.

— Въжетата! — хвърли се към раницата си Тошио.

— Какво беше това?

— Въжето, ти казах! Каквото и да е! — като че ли неиздържаха повече нервите на японеца и той сам се зае да освободи и неговото въже от раницата му.

Карабинерът на собственото му въже бе вече захапал колана му под якето, другият захапа крайния карабинер на въжето на Златин.

— Закови го и тръгвай веднага след мен!

Пъхна пистолета в джоба си, да му е под ръка, грабна пикела и презглава изчезна в снега. Светлокрафявото, усукано от множество нишки въже се стрелна подире му като нападаща змия.

Златин едва сега излезе от вкочанението си. Измъкна два клина и чукчето от раницата на Тошио, зашари с длан по скалата за подходящо място. Намери го в долния ръб на почти отвесната стена на навеса и с десетина силни удара закова железните клинове на педя един от друг, чак до ушите им. Омота въжето около тях, захапа единия с карабинера, хвърли се за проба с цялата си тежест назад. Клиновете не помръднаха. Но и той не тръгна подир изпъналото се вече до ледена твърдост въже. То шареше наляво-надясно с половинметрова амплитуда, после се заклещи в някакъв прорез на скалата под снега и дълго време не помръдна.

Златин пропълзя до ръба на площадката, опита се да отлепи въжето, но то сякаш бе замръзнало завинаги на нея. Стори му се, че от гълбината на бялата преизподня долетяха гласове, но не беше сигурен. Изправи се, постоя няколко секунди на открито под снеговалежа и внезапно изрече дрезгаво, сякаш разбуждаше гласа си след дълго мълчание:

— Ама ти отгоре на всичко си бил и страхливец! — повтори повисоко и още по-хрипкаво: — Чуваш ли? Не те познавах толкова страхлив!

Гласът му го разтърси със звънкия резонанс на черепа и той клекна, вече и задавен от казаното, над раницата си. Скованите в ръкавицата пръсти едва напипаха противоснежната маска, рефлексивно провери виси ли на пояса му манерката, рефлексивно взе пикела в дясната си ръка. Седна на ръба на площадката, провеси крака в пропастта, а лявата си ръка провроя под въжето и се хвана за него от горната му страна. Отблъсна се и по задник се засвлича надолу. Едва след няколко метра, когато въжето пропаднаше ръкавицата му, осъзна,

че щеше да е по-разумно да бе препасал сбруята през чатала си или да бе потърсил някой от свободните карабинери, да го закачи на пояса, но вече беше късно.

Пързалиянето вървеше бързо, въпреки че снегът стигаше до над гърдите му. Толкова стръмна бе тук бездната. Снегът облепи пластмасата на очилата, вътрешната топлина ги дозамъгли и той престана да вижда каквото и да било. Единственото му спасение висеше на невидимото въже. С разранена и разкървавена до безчувственост длан бе се залепил за него, защото изтървеше ли го, мигом щеше да загуби всяка възможност за ориентировка.

По някое време въжето се опита да му избяга, после окончателно оживя. Ту се вкоравява, досмазвайки дланта му, ту омеква и рязко се местеше насам-натам. Златин извика, по-скоро като вик за помощ, отколкото като предупреждение:

— Идаааа!

Въжето му отвърна с неколократно изпъване и той се изпързала още десетина метра, задържайки устрема си с пикела. Повтори:

— Идаааа!

Сега въжето го удари три пъти силно в дланта, но той не разбра какво му каза, нито пък усети болката, сякаш дланта му бе полята с хлоретил. Ако означаваше: „Тегли!“, беше безсмислено. Нямаше къде да стъпи за опора, да изтегли дори килограмова тежест. Затова продължаваше да се спуска по гръб, с протегнатия за спирачка пикел в десницата.

Скоро отмина вкопчените един в друг карабинери на двете въжета, а урвата изведнъж загуби стръмнината си, посрещна опашните му прешлени с болезнения удар на по-голям камък или някаква скална чупка в подснежния сипей. Ходилата му улучиха твърд и той предпазливо се заизправя, подпирайки се на пикела, все още нерешен да пусне въжето. Само по дишането си разбра, че е измъкнал над снега главата си и раменете: толкова дълбока бе преспата. Обърса с ръкава на дясната си ръка мокрия сняг от очилата и чак тогава се реши да пусне въжето. Две глави, размазани от влажните стъклца на очилата, се полюшваха като шамандури над белите вълни на няколко метра от него. Вледененият издих в гърлото му се откърти:

— Еееоп!

Тихият, омаломощен от вяла надежда и колебливо облекчение планинарски повик изведнъж се бълсна с оглушителна сила в теснината на уrvата. Ураганът или бе спрял, или бе останал високо горе. Снеговалежът също се разреждаше, а докато Златин с размразени сили, с пикела и раменете си разравяше преспата, за да стигне до двете побелели глави, съвсем престана. Той едва успя да издума, обезсилен до пълно безразличие:

— Какво става?

— Носиш ли сбруя? — отвърна му едната глава, без да разбере коя, дори гласа й не позна.

— Не.

Би трябвало да последва „Идиот!“ — все едно от коя от двете глави, и Златин би го приел навярно с удовлетворение, но Тошио още приживяваше битката. Гласът му зазвъня изтънял и мелодичен като ледена висулка:

— Рекох, че е снежният човек, дето така скочи отгоре ни! То било, за съжаление, Карлсон, дето живее на покрива. Вземай му раницата и обратно, че съвсем се вкочаних! Ти ще пробиваш!

Омотана като в небрежни бинтове от мокрите от издиха му буци сняг, главата на шведа лежеше мъртва върху преспата.

Златин развъртя около себе си и двете ръце заедно с пикела, опита с подобие на туист в кръста, стъпка с крака малка пътека и се добра най-после до двамата. Макар и дълбок, снегът още не бе се слегнал. Японецът с доста усилия смъкна раницата от гърба на безжизнения професор.

— Загубил си е пикела.

— Какво му е?

Тошио надникна към мъртвата лицева маска.

— Нищо му нямаше! А като набутах малко сняг в устата му и го изправих на крака, изведнъж онемя. Шокче, сигурно! Да му се ненадяваш на стария Карлсон.

— Може ли поне да върви?

— Ще върви, къде ще иде! Откъде да му взема кран! Хайде, шефе! Покажи, че с право са те нарекли Голямата стъпка!

И безцеремонно бълсна главата му.

— Не така, бе глупак! — викна лекарят, а заедно с това като че ли избълва и цялата си гузност. — Може да е мозъчно сътресение!

— Ха, сътресение! Тази скандинавска тиква и сътресение!

Японецът, изглежда, си отмъщаваше за смъртния риск, в който се бе хвърлил подире му. Едва ли съжаляваше, че е попаднал на водача на експедицията, не на снежния човек или снежния леопард.

— Тръгвай, че ще пукнеш тука!

Златин откачи от колана си манерката с коняк.

— Дай му гълтка. И ти пийни!

Изгребал от снега сякаш още сили, Златин енергично залюля тялото му и наведен, пое обратно по въжето. А като напипа свободния карабинер по него, с доста усилия раздвижи пластинката му, докато го закачи на пояса си. И с окончателно облекчение се изправи.

Но да пробиваш пъртина в сняг до над корема и по такава стръмнина, предизвикващо смъртоносни мъки, та само след десетина крачки японецът, който влечеше грамадния професор, предложи да се сменят. Повече никой човек не можеше да направи без продължителна почивка и бегъл изглед за спасение. Едва ли щяха да излязат от пропастта, ако към това не се прибавяха въжетата и съживителните гълтки коняк. Последните двайсет метра се издърпваха направо по корем, само на ръце, а второто въже препасаха около кръста и през чата на Карлсон, та сантиметър по сантиметър да го изтеглят подире си.

Часове, препълнени с нечовешки усилия, в които единствената нишка на надеждата им беше въжето! И когато най-после се проснаха под скалната козирка, не бяха повече в състояние да изпитват ни радост, ни облекчение. Лежаха дълго, може би още час, с хриптящи гърди и всъщност ги разбуди стресът от заспиването, ужасът от приятната бяла смърт. Златин пръв се посъвзе. Отупа как е с ръкавицата телата им от снега, разгърна и техните чували, помогна им да се претърколят вътре, сам влезе в своя, затвори ципа му до над корема и се протегна за термоса.

— Сега и да пийнем по един чай! Захарните таблетки! Поне по шепа ни се полагат!

Вялият и още задъхан ред на думите му внезапно бе прекъснат от силно изхлипване — веднъж, два пъти, след което оранжевият чувал на шведа се затресе от диви ридания.

Златин рефлексивно се надигна в събудена тревога, но Тошио продължаваше да си отмъщава:

— За Снежния човек реве Голямата стъпка! Поплачи си, шефе, поплачи си за акъл!

— Млъкни малко бе, говедо! — изсъска Златин, забравил, че и японецът има право да си го изкарва някому.

— Ако ми дадеш и коняка, щото тая манерка я изпразнихме, ще мълкна за гълтка. — Това беше си вече в неговия стил и Тошио подхвани по-миролюбиво: — Не знам какво му става! Одеве дори имаше сили и да разправя. Направил е, разбира се, каквото трябва. Като го застига бурята към върха, ляга да не го събори и почва да се търкаля по права линия обратно. Ама нямаше да го намерим, ако не бяха ракетите. В последния момент все пак зърнал едната. Решава, че сме под нея и отклонява търкалянето си, та право над главите ни! Иначе, както бързо засипваше, иди го търси из дерето! Понякога грешките спасяват.

Каракорум бе утихнал така внезапно и в такава гробна тишина бе потънал, сякаш да не пречи на света да чуе плача на шведа. Облаците, прогонени отвъд хребетите, бяха открили едно вледенено небе, по което с мъка пробиваха първите звезди.

— Тъкмо щяхме да те търсим! — рече Златин към оранжевия чувал на професора.

— Каквооо? — злобно се ухили Тошио.

— Тука да нощуваме, викам.

Тошио се заизмъква от чувала си, като едновременно разтваряше един след друг етажите на своята раница и предпазливо отмести видеокамерата под нея.

— Ще извадя нещо за хапване, а ти издиктувай съчинението си!

— Тоши! — с плаха молба въздъхна Златин.

— Нищо, нищо! Извинявай! Как казваше Нарайн в такива случай? Пийни един чай, докторе! Според мен може и коняк.

12.

На другата сутрин ги събуди необикновената светлина. Високо по върховете пламтяха огньовете на слънцето и цялата планина заслепяваше с неземна белота. Загладил с новия сняг всичките си старчески бръчки и брадавици, всичките грозни пропасти и сипеи, Каракорум им се усмихваше отвсякъде с хиляди младенчески усмивки. Намираха се сякаш в съвършено друг свят, където единственото земно знание бе останало в компасите им. Дори вчера кръстените ориентири изглеждаха различно.

— Надявах се да видя поне в каква посока е тръгнал оттатък върха — бяха пъrvите думи на Карлсон след излизането му от чуvalа, сякаш цялата нощ бе се оправдавал пред някого за неуспеха си.

— Момчета — подвикна Тошио над котлончето, където вреще сутрешният чай. — Аз ще остана. Дайте ми от вашата храна! Площадката е чудесна и все някой ще дойде — я снежният човек, я леопардът.

— Не! — властно го сряза Карлсон, невинен и непомнец като Каракорум. — Ако времето позволи, пак ще дойдем. Но всички! — И добави в затихващ порив, защото Тошио бе зинал да възрази. — Въпросът не подлежи на обсъждане!

Един водач на експедицията имаше право да каже това, но японецът все пак избухна, така че отсечените гласни на думите му прозвучаха не по английски рязко и звънко.

— Това е! Аз съм си хиена! Аз съм чакал! Аз ям каквото остане! А ти си истинският лъв, шефе! Лъвът скача само веднъж и ако не успее, оттегля се засрамено. Снимал съм такива засрамени лъвове в Серенгети.

— Снимай и мен тогава! Ето, отивам да пикая засрамено! — с лъвско ръмжене му отвърна Карлсон и нагази в преспата отвъд напречната скална издатина.

— Шефе — изджавка подире му Тошио. — Тоя ураган Каракорум нарочно го изпрати. От тебе да скрие снежния човек!

Широкият гръб на Карлсон потрепери, сякаш кама се заби между плещките му, но той нищо не отвърна. И по-дълго от необходимото остана там, сякаш изливаше от себе си цяла ледена река, превърната в димящ гейзер.

Ленив от изтощението, умърлушен, гузен, Златин едва движеше ръце за бавните и сякаш нежелани приготовления. Завиждаше ли на професора си, та се поколеба вчера? Подсъзнанието му ли бе пожелало да се освободи от опекунството? Мразеше ли го? Една робска душа, разнасяща озлоблението си по света от Америка до Каракорум!... Както и да е! Макар че един съвременен лекар би трябало да е наясно поне със себе си, ако не с пациентите. А и този сън! Сигурно е бил много гладен! Снощи от преумора не хапна почти нищо, но пък и сега не усещаше глад, сякаш се бе преситил в съня си.

Както обикновено, сънуващо България. А и къде другаде ще му сервират цяла опечена агнешка главичка! Тя се зъбеше насреща му, прехапала върха на езика си, още топла и сочна, върху плитката чиния. Изхвръкналите й очи зяпаха разногледо в противоположни посоки, застинали в паниката си пред това, което щеше да им се случи.

Той забоде вилицата в кухината на едното, измъкна го цялото — бакелитовочерна зеница и посивяла ябълка, чийто мек гръб с белезниковите конци на нерви и кръвоносни съдове се червенееше влажен от кървавите съсиреци. Посоли го обилно и го налага цялото с предчувствие за наслада, но не я усети. По същия начин извади и другото, остави го в чинията за накрая. Очите бяха за него любимият деликатес в агнешката главичка.

Последва същинската операция. Острият нож решително хълтна във венечния шев на черепа и младият лекар, като на изпит, радостно си спомни, че се казваше сутула. С усилен натиск прекара върха на ножа по хрущялния жлеб на ламбдовидния шев и, сякаш правеше трапанация, внимателно отдели теменната кост. Бялорозовата топка на мозъка лъсна с гънките си, мамеща към съзерцание и размисъл, но вилицата побърза да наруши очарованието й. Парчетата върху нея се превръщаха в обикновени бучици каша, която, посолена с черен пипер и сол, деликатно парливо се размазваше върху езика и небцето. Езикът?

Златин изостави и мозъка. С агнешките главички никога не бързаше. Можеше с часове да ги разкъсва и чопли, хапвайки ту от

едното, ту от другото, за да омесва вкусовете им в коктейла на почти садистично сладострастие. Разчекна с две ръце челюстите, сковани от предсмъртния спазъм, с пръсти изтръгна синкавия език. Започна да го бели и тогава го сепна викът. Отвън дойде, не от езика! Вик за помощ, за предупреждение или вик на ужас! Дълго, с нарастваща тревога се ослушва за посоката му. И защо е така непрогледно тъмно, се пита. Пое резливия нощен въздух на Каракорум, погледна необикновено едриите му звезди. Бяха живи и трепкащи, не като агнешките очи. Усмихна се на съня си и си пожела да се върне към него.

А сега идиотската гузност криеше непрекъснато лицето му, сякаш двамата му спътници бяха наблюдавали някакво негово срамно занимание.

Потеглиха припряно, като да бягаха от мястото на позорно поражение. Малкият барометър също напомняше, че не е благоразумно да се доверяват на коварно засмения Каракорум. Бе невъзможно да се върви без очила и само компасите помнеха обратния път. Сочеха им го, разбира се, по правата въздушна линия. Иначе той бързо се превръщаше в ново изпитание с наветите преспи, под които зейваха дълбоки капани, а и снегът, още по-размекнат, не удържаше достатъчно снегоходките.

На всеки десет минути — Карлсон ги отмерваше по часовника си — тримата се сменяха да водят. Задните двама внимателно стъпваха в проверената от първия следа. Заобикаляха я, ако той хълтнеше някъде, помагаха му понякога да се измъкне и така сякаш демонстрираха на Каракорум, че човекът и в него не е от самотните ловци, а си е стадно животно. Златин обаче настояваше за обратното, като и в най-тежките усилия на тялото се мъчеше да залъгва своята носталгия със спомена за агнешката главичка. Но нито носталгията по родния уют се насищаше, нито прехапалата езика си главичка се съгласяваше да служи за утеша, а безмирисният въздух на Каракорум му замирисваше на перверзия.

Часове се влачиха из белия баир нагоре, после из белия баир надолу, после отново нагоре. И все по-трудно дишаха равномерно в такта на снегоходките, който също бе престанал да бъде някакъв такт. Мъчеха се да пестят силите си. Единствен Тошио Мурата, предавайки водачеството на следващия, отстъпи веднъж на няколко крачки

встрани, затъна до кръста, залепи видеокамерата под челото си. Подвикна:

— Великите покорители на Каракорум! Славните ловци на снежни човеци!

Насмешката го доизхвърли от ритъма на дишането и той се закашля. Но думите сякаш задълго останаха запечатани в облачето на издиха му.

Наложи се по-често и по-дълго да почиват, с по една-две големи таблетки гроздова захар с витамини в устата. Сладникавото им топене създаваше поне илюзията за нови сили, вливайки се в тях по слюнчените пътища. В една от почивките таблетката напомни на Златин за нитроглицерина и той за първи път, откакто тръгнаха, се обади с обезсилена тревога:

— Безпокоя се за учителя. Тоя ураган... — Спомни си, че Карлсон се дразнеше, когато назоваваше така другия професор, но не се разкая, а иззлорадства над своята непредпазливост.

— Аз пък му завиждам! Може там да не е имало буря — издуха като от мях своите облаци пара Тошио.

Карлсон отново им демонстрира скандинавска самовгълбеност.

В котловината слязоха едва по стъмване, когато самотен облак изсипа отгоре им чувал едри като маргаритки снежинки. Каракорум ги изпращаше по индуски траурно с бели цветя.

Оранжевото на палатките им бе станало калнокафяво в падащия мрак. Виелицата, натрупала от лявата им страна преспи чак до островърхия покрив, изглежда, не е била чак толкова силна, защото палатките си стояха непокътнати. Непокътнат лежеше обаче и снегът пред тях. Нямаше следи някой да е влизал или излизал. И безмълвието им се стори още по-подозрително, след като козата ги приветства откъм палатката на носачите с войнишка тръба, свиреща тревога или сбор.

— Учителю — подвикна плахо Златин, използвал водачеството си в последните метри. — Нараян!

Краката му всеки миг щяха да се прекършат в коленете и да го строполят пред палатката, но липсата на отговор хвърли с един замах раницата от гърба му, вдигна престилката. Срещу него пещерно зейна тъмният отвор.

— Хей, рамапитец, къде си да посрещнеш снежните човеци? — викна над рамото му Тошио.

Въздухът в палатката беше студен и сух като в дълго необитавано помещение. Не беше нужно да си лекар, за да отгатнеш какво е станало.

Клепачите на индуса, полуспуснати, бяха вкочанени и палецът не успя да ги вдигне за оглед на зеницата. Карлсон освети с фенерчето лицето му, цялото тяло, проснато отгоре върху спалния чувал. После отклони лъча, докато запали ветроупорния фенер, окачен на средната покривна тръба. И пак нищо не каза.

— Сега вече наистина му завиждам! — изхлипа Тошио и се свлече заедно с раницата си до мъртвеца.

Фенерът съживи лицето на Рао за няколко мига, после отново го накара да застине във вкаменена неподвижност. Малкият му синьочерен сега юмрук подпираше брадичката и не бе позволил на челюстта да провисне в последния порив да захапе въздуха. Знаел ли бе, че умира, или бе поднасял хапчето нитроглицерин към устата, заканвайки се на смъртта? Юмрукът също не даде отговор, защото не се отвори и Златин се изправи с разтреперани бедра. Отпусна ръце. Остави го да лежи така — малко съборено копие на Роденовия „Мислител“.

Тъмно и още по-нежно на фенерната светлина, лицето на Рао изненадваше с неподозирана хубост. Сякаш изкусен резец бе изваял от сандалово дърво фините му черти. Такова и тримата не го помнеха. Помнеха само меката му доброта. И дълго стояха втренчени в него, докато лекарят се почувства задължен да определи:

— На инфаркт прилича. Исхемията го измъчи, горкия!

После добави с нелепата самоутеха на баба си над ковчега на дядо му: — От сърце се умира красив.

Макар да не бе виждал в мортата повече от няколко души, починали от сърце.

— Да минем в другата палатка! — обади се чак сега Карлсон.

Тошио послушно се надигна.

— Да оставя ли фенера да свети?

Карлсон сякаш бе сърдит на изоставилия го опонент.

— Щом досега е бил на тъмно... Пък не им знаем и обичайте.

— Ще взема да сваря от неговия чай — рече с изтънял гласец Тошио и затършува в неотваряната раница на покойника.

— Не пипай вещите му!

— Ама аз... Да го почетем!

— Не пипай ти казах! — вече съвсем гневен извика професорът и побърза да изнесе навън угрizенията си, че навярно го е пратил в смъртта, връщайки го от баира.

Не мислеше, че има добри чувства към него. Дори обратното. Нааян изцяло си плати мястото в експедицията, а той надви глупавата си ревност пръв да открие снежния човек с научната пикантерия на двата различни научни възгледа, събрани в нещо като облог. Но и не мислеше сега за отговорността си като водач на експедицията. Още не знаеше какво да мисли.

Златин се засути да покрие ли красивото лице на индуса, и все пак метна по европейски обичай качулката на спалния чувал върху него. Вече навън, въздъхна.

— Веднъж ми рече: „Разльката предшества срещата, срещата предшества разльката, затуй е по-мъдро да се радваме на разльката.“

— Радвай се тогава! — изръмжа шведът и се отправи към палатката на носачите.

Багажът им си лежеше безразборно натрупан в единия ѝ край. В другия носачите бяха захвърлили своя. Беше душно, тясно и смърдеше на пърчовина. А козата, напълнила я с миризмата си, завъртя около въженцето лудешки радостен танц.

— Укроти това животно, че ще му тегля куршума — викна Карлсон, отстранявайки пушката от раницата си. — Изведи го навън!

Златин прегърна шията на козата, залитна от нервната ѝ топлина, примоли се:

— Ще замръзне! През нощта като падне студът... — И остана над нея, залепен към тръпнещата ѝ жарава.

Смъртта и болезнената теснота ги разделяше, изпълваше ги с враждебност, вместо да ги сплотява, както на тясната скална площадка, където близостта се усещаше като спасителна необходимост.

Тошио, пренесъл и фенера, за да пести горивото, клекна до газовия котлон. Надигна глава.

— Шефе, на нас също ни е мъчно за Нааян. Не ме карай да мисля, че си сърдит само защото ни проваля плановете!

Шведът не повтори наредждането си за козата, но и не скри, че не скръб го караше да избухва. Трябаше да се придружава тялото, да се пишат протоколи, да се дават обяснения.

— Истинският алпинист би бил доволен да остане в Каракорум. Като моряците в морето. Но знам ли му религията!

— Религията му може и да не знаеш, но добре знаеш, че Рао не беше никакъв алпинист. Мержелее ми се, че беше от търговската каста бания, като Ганди.

Златин заряза най-после притихналата коза, изрови от раницата си втората манерка с коняк.

— Тогава да пийнем най-напред по български за паметта му!

Карлсон не я пое, Мурата не отказа. Рече, преди да отпие:

— Питах го веднъж в коя религия вярва, а той се усмихва, както винаги. Във всички едновременно, казва. Но истината е над всички!

— Романтик си беше — издуха шведът през мустасите си своя опит за прощение. — Коя е тая истина, дето стои над всичко? Сигурно все пак е бил религиозен.

Златин си пое дъх от задавилата го парливост на алкохола, издума пресекливо:

— Аз пък го питах уважава ли някой от техните богове, а той се засмя: „Само Ганеша! Оня, веселия, със слонския нос. Нали и аз обичам да си пъхам носа навсякъде, макар и да е такъв мъничък.“ Истински махатма си беше, голяма душа! И имах чувството, че криеше някаква тайна в тая голяма душа, но добра тайна.

— Богат беше, от знатен род — отново изрази Карлсон недоволството си от предстоящите неприятности. — Сигурно ще искат да го погребат по тяхному.

— С тържествено изгаряне и хвърляне на праха в Ганг — добави Мурата край котлона. — Спомням си го. Шефе, аз смятам да сваря повечко саке и да се напия. А утре ще изтичам до селото за шейни.

— Няма да ти е трудно да се напиеш. Вие, японците, не носите, затова и ракията ви е толкова слаба.

Златин се наведе да не удари тавана и припряно излезе навън. Поразмекналата се от тяхната смъртна умора и от изненадата скръб избиваше в глупави панихиидни приказки. Само козата, запомнила неговата защита, го изпрати с тревожно питащи очи.

Спусналият се от върховете студ го щипна по бузите, както възрастен пошипва дете. Небето отново се бе вледенило и потъмняло, но от снега въздухът още светлееше. Далече, където лежеше селото, май се канеше да изгрее луната, защото хоризонтът леко жълтееше. Той погледна навъсните вериги на Каракорум, начеколили като глутница малката котловина, и наслуша извади единия от диктофоните. Натисна буточчето му.

— Последните думи на професор Нааян Рао, когато го изпратих да се върне, бяха: „Желая ви повече успех!“ А сега се питам: Какво всъщност означава успехът? Защо всеки успех непрекъснато настоява да бъде повтарян и повтарян? Не означава ли това, че си остава непознаваем за человека?...

Не откри повече думи в себе си и щракна копчето, с надеждата да дойдат по-късно. А за какво всъщност щеше да пише? За една неуспешна експедиция? За налудничавото скитане на един американизиран скандинавец из планините? За погубения от химерата индус и за един японец, който си умираше да снима глупостта на човечеството? А какво правеше той самият сред тях, след като дори не обича природата?

Напусна България в търсене на „повече успех“, както бе им пожелал учителят. Постигна ли го? Покровителството на един Ерланд Карлсон не е малко, но нима това бе търсил? Тия ли неща бе търсил, които в София нямаше да има скоро — прилична квартира, сносен бит, перспектива за повече. Значи пак в тоя дух и все по-нататък! А това „по-нататък“ като че ли задължително бе свързано с принудата да робуваш на някого или на нещо, което да е поголямо от тебе, да бъдеш част от нещо, което не си ти. Както той се е залепил за Карлсон. Както Карлсон не представлява нищо без своите снежни човеци и тайната си надежда за Нобеловата награда! А учителят го бе съветвал и с други думи, макар и пак така лъчезарно неясни: „Не отдъхвай край гнило дърво на пътя!“...

Лекарят изстреля, като сигнална ракета, една тиха българска псуvinя към небето, превърнало се с нощта в заледено нощно езеро, защото дното Карлсон пак щеше да дойде, а той, да го вземат дяволите, сигурно пак щеше да е край него. Но псуvinята му не отлетя нагоре, изпари се край палатката. А и целият Каракорум, в чиято плашеща прегръдка бе заспало небето-езеро, си остана недосегаем за

всяка закана. Единствен той не изглеждаше да се нуждае от прилепване към някого, макар, строго погледнато, да си беше част от Хималайския масив. Сигурно и затова с такова пренебрежение забърса следите от тяхното немощно лазене по долините и хребетите му. И ето че отново сякаш нищо не е било! Само учителят Нараян Рао не е вече същият.

Един американски писател беше написал някъде: „Смъртта не е част от нещо. Тя е цялото нещо.“ Щеше ли да се прероди учителят? И защо хората настояваха да се прераждат, та да си остават част от нещо, не да бъдат цялото?

А и за техните мъки нямаше да има край! Трябваше да се иде до селото за шейни. Носачите ще затвърдят суеверието за смъртоносния поглед на йети чрез закономерната за тях смърт. После до другото поселище, до третото, откъдето можеше да се повика хеликоптер. А хеликоптерът пак щеше да ги върне в онът свят, където техните усилия ще представляват само част от развлеченията на някого си по стотиците телевизионни канали. Защото на тоя свят всъщност дълбоко му е безразлично дали Каракорум крие снежни човеци, или не. Химерите на успеха там са други и мамят хората в други посоки.

— Ще дойдем! — закани се гласно младият лекар някому и гузно усети, че заканата му не означава идване, а отново бягане от нещо.

Вдигна глава към небето, въздъхна в несъзнателно очакване да го лъхне оттам някаква нова надежда за бъдещата му книга, която — вече знаеше това — нямаше да напише. Поне едната — не! Защото нито имаше вече желание за нея, нито притежаваше нужното умение. Нито щеше някога да разбере закъде води голямата стъпка!

Самотна звездица бе кацнала точно над онова място, където стърчеше слелият се с мрачните брегове на небето-езеро невидим сега осемхилядник. Тя още приличаше на дупчица или на отражение в заледеното езеро, но въпреки самотата си присмехулно напомняше, че съществуват безброй далеч по-страшни и непостижими светове. А след такава утеша най-добре е да послушаш мъдрия индус: — Пийни един чай, Аурум!

При спомена за чая доктор Иван Златин усети с всичките ледени тръпки по гърба си нощния студ на Каракорум и студената му насмешка над всичко човешко усети, та хукна — като за нещо забравено — към палатката, при хората и при козата.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на **Моята библиотека** и нейните всеотдайни помощници.

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.